

onderzoek in de cultuursector

Letty
Ranshuysen

Postbus 25324

3001 HH Rotterdam

Telefoon (010) 4361548

Telefax (010) 2250286

E-mail letty@lettyranshuysen.nl

www.lettyranshuysen.nl

MUSIC MATTERS DE MEETBARE EFFECTEN

**Rotterdam 2010
Letty Ranshuysen**

Onderdeel onderzoek Music Matters i.s.m.
het Centrum voor Interculturele Studies van de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht
en het Lectoraat Burgerschap en Culturele Dynamiek van de Hogeschool van Amsterdam

INLEIDING	1
Onderzoeksofzet	1
Leeswijzer	3
1: HET BEREIK	4
Wijkorkesten	4
Organisatie en werving	4
Deelname	5
Publieksbereik	6
R'Voices	7
Organisatie en werving	7
Deelname	7
Publieksbereik	9
Brass Meets	9
Organisatie en werving	9
Deelname	10
Publieksbereik	12
Resultaten en aandachtspunten	13
Wijkorkesten	13
R'Voices	13
Brass Meets	14
2: SAMENSTELLING DEELNEMERSGROEPEN	15
Leeftijd, sekse en opleiding	15
Culturele diversiteit	16
Beroepstatus ouders	18
Cultuurparticipatie voor deelname aan Music Matters	19
Muziekbezoek voor deelname aan Music Matters	20
Bezochte muziekpodia	20
Favoriete muziekgenres	21
Muzikaliteit binnen het gezin	22
Eerdere ervaring met muziek maken	22
Resultaten en aandachtspunten	25
Wijkorkesten	25
R'Voices	26
Brass Meets	27
3: EFFECTEN	28
Muziekeducatieve effecten	29
Talentontwikkeling	29
Cultuurparticipatie	32
Sociale effecten	33
Ontmoeting	33
Sociale participatie	34
Resultaten en aandachtspunten	36
Wijkorkesten	37
R'Voices	38
Brass Meets	39
LITERATUUR	41
BIJLAGE 1: BASISENQUÊTE	42
BIJLAGE 2: OVERZICHT BESCHIKBARE DATA WIJKORKESTEN	45
BIJLAGE 3: VERDELING STEEKPROEF OVER LOCATIES	46
BIJLAGE 4: AANVULLENDE TABELLEN	47

INLEIDING

In Rotterdam hebben meer dan twintig uiteenlopende Rotterdamse instellingen hun krachten gebundeld om onder de noemer Music Matters een grootschalig muzikeducatief programma te realiseren.

De centrale doelstelling is als volgt in het projectplan geformuleerd (Knol, 2006):

Door middel van muziek ontmoetingen tot stand brengen tussen jonge mensen van verschillende achtergronden, teneinde hun maatschappelijke en culturele participatie én hun culturele en artistieke ontwikkeling te stimuleren.

Het uitgangspunt is dat muziek de enige universele taal is en dat die taal te gebruiken is om ontmoetingen tot stand te brengen tussen de in Rotterdam aanwezige uiteenlopende culturen (Lenstra, 2008). Ontmoeten en ontdekken staan centraal. Dit ontdekken betreft niet alleen het ervaren van muziek en nieuwe muziekstijlen, maar ook het ontdekken van het eigen talent op het gebied van muziek maken. Minstens even belangrijk is het tot stand brengen van ontmoetingen en uitwisselingen tussen de vele subculturen die Rotterdam herbergt. Binnen Music Matters zijn diverse projecten opgezet, die elk hun eigen doelstellingen hebben, die aansluiten op deze centrale doelstelling. Aangezien het om nieuwe, duurzame projecten gaat, wensen de dienst Kunst en Cultuur Rotterdam en de Stichting Music Matters de werkwijze en effecten ervan te evalueren. Om die reden is begin 2009 een onderzoek gestart.

Onderzoeksopzet

De in het projectplan van Music Matters aangegeven output- en outcomedoelstellingen betreffen drie typen beoogde effecten:

- a) sociale effecten bij deelnemers,
- b) muzikeducatieve effecten
- c) leereffecten bij samenwerkende uitvoerders.

Het onderzoek is uitgevoerd door Onderzoeksbureau Letty Ranshuysen, het Lectoraat Burgerschap en Culturele Dynamiek van de Hogeschool van Amsterdam en het Centrum voor Interculturele Studies van de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht. Het bestaat uit een combinatie van literatuuronderzoek, kwantitatieve metingen en kwalitatieve evaluaties, die zo veel mogelijk met elkaar in verband zijn gebracht. Deze rapportage brengt de resultaten van de kwantitatieve metingen in beeld. Hierop wordt teruggegrepen en verder voortgeborduurd in twee verdiepende rapportages. Het ene rapport gaat in op muzikeducatieve effecten en is gerealiseerd door de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht onder leiding van Nelly van der Geest (Van der Geest, 2010b). Het andere rapport gaat in op sociale effecten en is gerealiseerd door de Hogeschool van Amsterdam onder leiding van Sandra Trienekens (Trienekens en Pruijser, 2010). Daarnaast is er onderzoek gedaan naar de leereffecten bij Music Matters betrokken organisaties (Van der Geest, 2010a).

Het kwantitatieve onderzoek zoomde, na overleg met de opdrachtgevers, in op drie projecten, te weten:

1. Music Matters Community Orchestras (wijkorkesten waaraan Rotterdamse kinderen uit de bovenbouw van het basisonderwijs deelnemen),
2. R'Voices (jamsessies waar uiteenlopende muzikanten de kans krijgen om samen te spelen en waar scouts rondlopen op zoek naar talenten die worden uitgenodigd om deel te nemen aan gratis workshops en die soms doorstromen naar de *VSBfonds Music Matters Award*),
3. Brass Meets (brassbandschool, waar jongeren, die al dan niet zijn aangesloten bij Caribische brassbands, elke zaterdag les krijgen).

Voor deze projecten is gekozen omdat bij deze projecten sprake was van de grootste continuïteit. Daarnaast bieden deze drie projecten een illustratie van twee door Van der Geest en Vlind (2008) onderscheiden varianten van op jongerencultuur of op culturele diversiteit in de podiumkunsten gerichte projecten: het productiehuis-model en het showcase-model.

Het productiehuismodel bestaat uit een werkplaatsvorm waar deelnemers worden geschoold om van daaruit producties te doen ontstaan. *Peertraining*, dat wil zeggen het onderling aan elkaar overdragen van vaardigheden, vormt hier een integraal onderdeel van. De wijkorkesten en de brassbandschool zijn geselecteerd als voorbeelden van dit model.

Het showcasemodel biedt een podium waarin scholing en promotie samengaan. Voorafgaand aan het podiummoment kan een ontwikkelingstraject gekoppeld zijn en een vervolgstraject. Het scoutings en ontwikkelingstraject van R'Voices is hier een voorbeeld van.

Zowel in dit kwantitatieve onderzoek als in beide kwalitatieve onderzoeken is nagegaan of er verschillen in de resultaten tussen beide modellen zijn te signaleren als het gaat om de beoogde muzikeducatieve en sociale effecten.

De kwantitatieve metingen bestonden uit:

- Het in overleg met Marianne van de Velde van Music Matters en diverse projectleiders verzamelen en analyseren van deelname- en bezoercijfers aan de hand van gedetailleerde projectgebonden registratieformulieren in Excel. De hiermee verzamelde bereikcijfers geven onder andere een beeld van de omvang van deelnemers- en publieksgroepen.
- Een in samenwerking met Marita Pruijser van de Hogeschool van Amsterdam uitgevoerde enquête onder deelnemers aan Music Matters projecten. De enquête laat zien hoe deelnemersgroepen zijn samengesteld en biedt een globale indicatie van de muzikeducatieve en sociale effecten die bij hen zijn bewerkstelligd.

Er is een basisvragenlijst ontwikkeld die in principe aan de deelnemers van alle Music Mattersprojecten was voor te leggen (zie bijlage 1). Met een deel van de vragen zijn de achtergrondfactoren van de deelnemers in kaart gebracht, zoals: sekse, leeftijd, opleiding, culturele herkomst, beroepsstatus van ouders, ervaringen met podiumkunstenbezoek (inclusief muziekbezoek) en actieve muziekbeoefening. Hiermee ontstaat inzicht in de samenstelling en achtergronden van de deelnemersgroepen. Met de overige vragen is getracht de muzikeducatieve en sociale effecten in beeld te brengen.

De beoogde muzikeducatieve effecten sluiten aan op de volgende doelstellingen uit het projectplan:

- a) **Talentontwikkeling:** Herkenning, ontwikkeling en bevordering van potentieel muzikaal talent bij kinderen en jongeren door samenspelen met of les te krijgen van professionele musici en 'rolemodels'. Het gaat hier om stimulering van actieve muziekbeoefening.
- b) **Cultuurparticipatie:** Interesse voor muziek bij kinderen en jongeren bevorderen door hen in aanraking te brengen met uiteenlopende muziekgenres. Het gaat hier om bevordering van receptieve muziekbeleving¹.

De beoogde sociale effecten sluiten aan op de volgende doelstellingen uit het projectplan:

- a) **Ontmoeting:** Kennismaking en waar mogelijk langdurig en intensief contact tussen:
 - kinderen en jongeren van verschillende scholen, uit verschillende wijken en met verschillende culturele en/of sociaal-economische achtergronden;
 - mensen met verschillende culturele en/of sociaal-economische achtergronden;
 - studenten en docenten van gevestigde kunstvakopleidingen enerzijds en projecten in de wijken en non-formele circuits anderzijds.

Dit sluit aan op het streven naar sociale cohesie.

- b) **Stimulering sociale participatie:** Ontwikkeling van sociale (affectieve) competenties bij kinderen en jongeren die deelnemen aan de projecten, zoals het naar elkaar luisteren, samen werken, respect, geduld, plezier en onderlinge waardering. Dit sluit aan op het streven naar zelfversterking of *empowerment*.

Voor het toetsen van alle vier effecten zijn enquêtevragen ontwikkeld. Die vragen doen geen recht aan de complexiteit van en de samenhang tussen de beoogde doelen: daar wordt in de verdiepende, kwalitatieve studies uitgebreid op ingegaan. Het kwantitatieve onderzoek is er vooral op gericht een eerste beeld van de meetbare resultaten te krijgen.

¹ Gedurende het onderzoek bleek uit de analyse van de deelproject gebonden doelstellingen (zie pagina 28) en uit het verdiepende onderzoek naar muzikeducatieve effecten (Van der Geest, 2010b) dat Music Matters in de praktijk het accent legt op talentontwikkeling en dat cultuurparticipatie een nevendoel is. Dit was niet bekend bij de opzet van de enquête.

Leeswijzer

In de navolgende vier hoofdstukken worden respectievelijk de volgende vragen beantwoord:

1. Hoeveel mensen zijn er bereikt met de wijkorkesten, R'Voices en Brass Meets?
2. Hoe zijn de deelnemersgroepen van deze projecten samengesteld en wat zijn hun specifieke kenmerken?
3. Welke muzikeducatieve effecten zijn er waar te nemen, als het gaat om:
 - a. talentontwikkeling/actieve muziekbeoefening,
 - b. cultuurparticipatie/receptieve muziekbeleving?
4. Welke sociale effecten zijn er aan te tonen al het gaat om:
 - a. ontmoeting/sociale cohesie,
 - b. empowerment/sociale participatie?

Elk hoofdstuk sluit af met een compacte samenvatting van de waargenomen resultaten en enkele aandachtspunten voor de komende jaren die daaruit zijn af te leiden. Degenen die zich de inhoud van dit rapport snel eigen willen maken, kunnen daarmee beginnen.

Toelichting op de tabellen in hoofdstuk 2 en 3

De uitkomsten van de enquête worden gepresenteerd in tabellen, waarin de beantwoording van de drie centraal gestelde deelnemersgroepen naast elkaar worden gepresenteerd. De percentages in deze tabellen betreffen kolompercentages en zijn berekend op basis van het totale aantal deelnemers van het betreffende project. Wanneer de vraag niet door alle ondervraagde deelnemers is beantwoord, staat onder de tabel het aantal ontbrekende antwoorden aangegeven. De percentages zijn berekend op basis van het aantal geldige antwoorden. Door afronding van die percentages zijn de totaalpercentages niet altijd precies gelijk aan 100%. Aangezien de inhoud en doelgroepen van deze drie projecten sterk verschillen, doen zich ook grote verschillen voor tussen drie deelnemersgroepen. Het komt echter ook voor dat de drie groepen op bepaalde kenmerken niet significant verschillen: in dat geval zijn de drie groepen samengevoegd².

Aansluitende rapportages

Dit rapport biedt een eerste beeld van de gesignaleerde effecten van Music Matters. In twee vervolgstudies wordt dieper in gegaan op de muzikeducatieve effecten (zie *Muzikeducatieve Effecten van Music Matters*. Van der Geest, 2010) en de sociale effecten (*Sociale effecten van Music Matters*. Trienekens en Pruijser, 2010). Daarnaast komt er begin 2011 een publicatie uit waarin de uitkomsten van de kwantitatieve onderzoeken door onderzoeksbureau Letty Ranshuysen en van de kwalitatieve onderzoeken door de Hogeschool van Amsterdam en de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht aan de hand van korte, gemakkelijk leesbare artikelen worden samengevat.

² De verschillen tussen de drie groepen zijn getoetst op een significantieniveau van .05. Dit wil zeggen dat de kans dat de gerapporteerde verschillen tussen de drie groepen op toeval berust kleiner is dan 5%.

1: HET BEREIK

Hoeveel mensen zijn er bereikt met de wijkorkesten, R'Voices en Brass Meets?

Music Matters ging pas in oktober 2007 van start. Toch zijn er dat jaar al substantiële aantallen deelnemers bereikt. Dit komt onder andere omdat Music Matters bestaande activiteiten adopteerde, om die verder uit te bouwen en te vernieuwen. Zo waren de wijkorkesten aanvankelijk een initiatief van de SKVR Muziekschool (afdeling Wijkinitiatieven: Kunst Onder Andere). De bedoeling was om de bereikcijfers af te zetten tegen de outputindicatoren uit het *Beleidsplan Music Matters 2007-2010*. Deze outputdoelstellingen zijn echter door de praktijk ingehaald: ze bleken te veelomvattend en te ambitieus. In dit hoofdstuk worden de via projectgebonden registratieformulieren verzamelde cijfers op een rij gezet. Begonnen wordt met de resultaten van *Music Matters Community Orchestras* (die in het navolgende met wijkorkesten worden aangeduid), daarna komt de *R'Voices* en de *VSBfonds Music Matters Award* aan de orde en vervolgens *Brass Meets* (dat ook wordt aangeduid met de brassbandschool).

Wijkorkesten

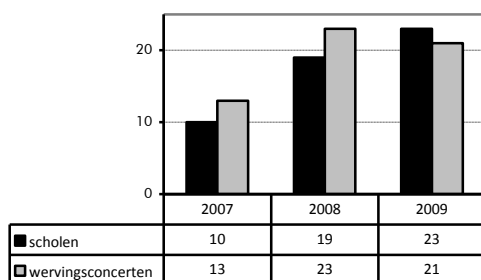
Organisatie en werving

De wijkorkesten bieden kinderen de mogelijkheid om langdurig actief met muziek bezig te zijn. De Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (SKVR) is de centrale organisatie, die de muziekdocenten levert en alle activiteiten organiseert. Om kinderen te bereiken, die door sociale en financiële drempels niet aan het reguliere muziekonderwijs deelnemen, wordt nauw samengewerkt met basisscholen, die veelal in onderwijskansenzones liggen of het predicaat Brede School dragen. Daar worden wervingsconcerten georganiseerd aan het begin van elk schooljaar. Op zich was het voor de SKVR niet nieuw om met basisscholen samen te werken, maar binnen de wijkorkesten gebeurt dit wel meer continu en intensiever. Veelal participeren meerdere scholen in een wijk als 'partnerscholen': die stellen gezamenlijk een wijkorkest samen. In 2007 participeerden 10 basisscholen in de wijkorkesten, in 2008 gaat het om 19 scholen en in 2009 om 23. Vanaf het begin af aan is er een islamitische basisschool (ISB Noen) bij de wijkorkesten betrokken en sinds 2008 doet er ook een hindoestaanse school (Sri Saraswati) mee.

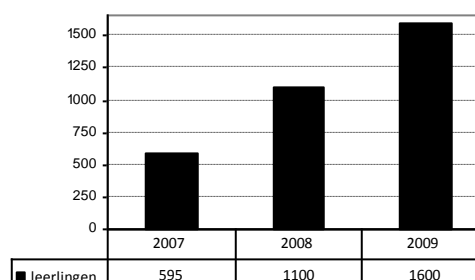
Doorgaans wordt er één wervingsconcert per school georganiseerd. Het komt echter ook voor dat er meerdere van zulke concerten plaatsvinden. Zo wordt er op de Nicolaasschool in drie parallelgroepen geworven, die elk een eigen wervingsconcert krijgen aangeboden. Een enkele keer vindt er voor meerdere scholen een gezamenlijk wervingsconcert plaats: dit gebeurde bijvoorbeeld in het Oude Westen waar kinderen van drie scholen een wervingsconcert in wijkgebouw Odeon konden bezoeken. De wervingsconcerten worden uitgevoerd door de muziekdocenten, die lesgeven aan de wijkorkestleden. In 2007 waren er zo'n 18 muziekdocenten betrokken bij de wijkorkesten, in 2009 gaat het om 24 docenten. Tweederde daarvan werkt op free lance basis, de overigen zijn in vaste dienst bij de SKVR.

In 2007 zijn er 13 wervingsconcerten georganiseerd, die door 595 kinderen zijn bezocht. In 2008 ging het om 23 wervingsconcerten met een bereik van 1.100 kinderen. In 2009 waren er iets minder wervingsconcerten (21), omdat die vaker aan meerdere groepen of scholen tegelijk werden aangeboden, maar hiermee werden wel meer kinderen bereikt, namelijk 1.600.

1.1: AANTAL SCHOLEN EN WERVINGSCONCERTEN

1.2: BEREIK WERVINGSCONCERTEN

Hoe meer scholen er per wijk meedoen, hoe meer kinderen er meedoen aan een wijkorkest. Er is echter een uitzondering. In Bospolder zijn twee wijkorkesten, waarvan er één bestaat uit kinderen van één school (de Nicolaasschool). Deze school participeerde al in een voorloper van de wijkorkesten (het wijkmuziekproject van de SKVR) en biedt een goede infrastructuur voor naschoolse activiteiten: er is een speciale Brede Schoolcoördinator actief, die de deelname aan het wijkorkest stimuleert. Hierdoor levert deze school opvallend veel wijkorkestleden (minimaal 65 per schooljaar: circa 60% van de bezoekers van de wervingsconcerten), waardoor het een geheel orkest kan vullen. Andere scholen leveren gemiddeld tussen 10-20.wijkorkestleden: daarbij gaat het gemiddeld om ruim een vijfde van de leerlingen die een wervingsconcert bezochten.

1.3: DEELNAME WIJKORKESTEN	2007	2008	2009	TOTAAL
Nieuwe deelnemers na wervingsconcerten	191	298	350	839
Aandeel binnen wervingsconcertbezoekende leerlingen plus: Doorstromers (vorig schooljaar geworven)	29% ³	27%	22%	
Aandeel doorstromers		133	104	237
		31%	30%	
Totaal bij de start van het schooljaar (gemiddeld aantal deelnemers per orkest)	n.v.t.	431	454	
		(72)	(65)	
min: Vroegtijdige afhakers (peildatum 31-12)	48	105	59	212
Aandeel afhakers	25%	24%	13%	
Totaal halverwege het schooljaar (gemiddeld aantal deelnemers per orkest)	143	326	395	912
	(29)	(54)	(56)	

Deelname

In 2007 is gestart met 5 wijkorkesten, waaraan 191 kinderen deelnamen. De gemiddelde omvang per orkest was 38, maar dit varieerde sterk per orkest: van 10 deelnemers aan het Braziliaans slagwerk- en looporkest in Middelland tot en met 65 aan het orkest van de Nicolaasschool. Aan de overige orkesten (in Crooswijk, Spangen en Feijenoord) deden gemiddeld 39 kinderen mee⁴.

In 2008 kwam er één orkest bij (in Delfshaven/Bosploder). Bij de start van het schooljaar 2008/2009 halverwege dat jaar deden er 431 kinderen mee. De gemiddelde omvang per orkest verdubbelde bijna (van 38 naar 72).

In 2009 zijn er twee nieuwe orkesten opgestart (in het Oude Westen en in de Afrikaanderwijk). Dat jaar is er één orkest gestopt. Dit betreft het slagwerk- en looporkest in Middelland. Daaraan werd in het tweede jaar een groepje kinderen dat dansworkshops Capoeira volgden gekoppeld. Het lukte echter niet om dit orkest levensvatbaar te maken. Bij de start van het schooljaar 2009/2010 zijn 454 deelnemers geteld. De gemiddelde orkestomvang was toen 65: dit varieert niet meer zo sterk per orkest (van 50 tot en met 80).

Een derde van de deelnemers in de laatste twee schooljaren betreft 'doorstromers': dat zijn kinderen die in het schooljaar daarvoor al in een wijkorkest actief waren. Tegenover deze doorstromers staan vroegtijdige afhakers, die niet het hele schooljaar aan het wijkorkest blijven meedoen. In de eerste twee schooljaren haakte een kwart van de deelnemers al snel af. In het derde schooljaar lukte het beter om de wijkorkestleden vast te houden, toen haakte slechts 13% van de deelnemers vroegtijdig af.

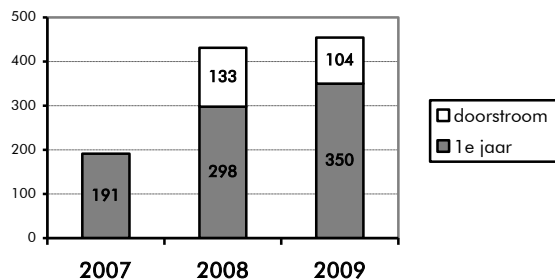
Het blijkt echter lastig om het afhaakpercentage zo laag te houden, omdat de Rotterdamse basis-scholen steeds meer naschoolse activiteiten in het kader van de Brede School organiseren. Dit betreft projecten die veelal 6 tot en met 8 weken duren in plaats van het hele schooljaar, zoals bij de wijk-orkesten het geval is. Hierdoor stappen in het schooljaar 2009/2010 steeds meer kinderen over naar 'concurrerende', meer vrijblijvende, naschoolse activiteiten.

³ Het lijkt erop dat het wervingspercentage in de tijd daalt: dit komt doordat het hoge wervingspercentage van de Nicolaasschool steeds minder bepalend is voor het gemiddelde doordat het aantal orkesten toeneemt.

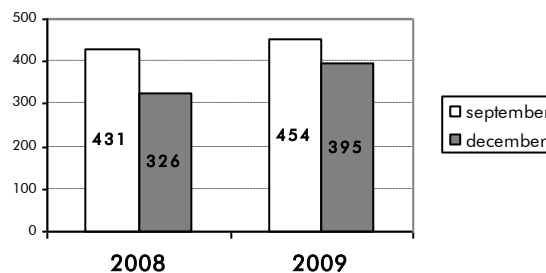
⁴ Bijlage 2 biedt een overzicht van kwantitatieve data uitgesplitst per wijkorkest.

Door het lage afhaakpercentage in het schooljaar 2008/2009 deden er dat jaar uiteindelijk 69 meer kinderen mee dan het vorige schooljaar. Aangezien er in dat schooljaar één orkest meer actief is, is de gemiddelde orkestomvang halverwege beide schooljaren uiteindelijk even groot: het gaat om circa 55 leden per orkest.

1.4: OMVANG DEELNAME WIJKORKESTEN

1.5: DEELNAME WIJKORKESTEN HALVERWEGE SCHOOLJAAR

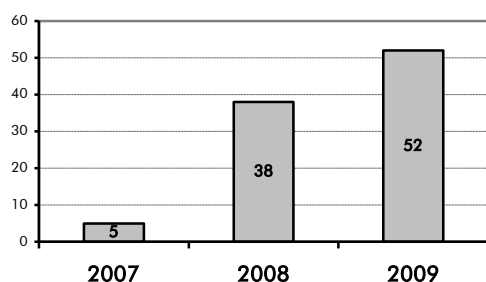

Naar schatting hebben er in de periode 2007 tot en met 2009 in totaal zo'n 900⁵ individuele kinderen aan een wijkorkest meegedaan.

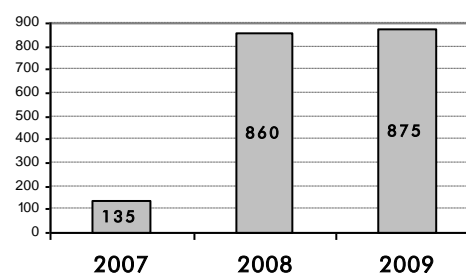
Publieksbereik

Naast wekelijkse, aan bepaalde instrumenten gebonden, lessen zijn er elke maand lessen, waarbij het gehele wijkorkest samenspeelt. Daar kunnen ouders en andere belangstellenden naar komen kijken en luisteren. Het aantal samenspellessen is evenredig aan de toename van de wijkorkesten gegroeid⁶. Het aantal bezoeken⁷ nam minder hard toe, waardoor het bezoekgemiddelde van de samenspellessen in 2008 veel hoger ligt (23) dan in 2009 (17). Het aantal bezoekers bij de samenspellessen varieert echter sterk per wijk. Dit is onder andere afhankelijk van de beschikbare locatie: zo beschikt het orkest van de Nicolaasschool niet over een samenspellocatie waar voldoende ruimte is voor publiek. In 2008 heeft dit wijkorkest één keer een openbare samenspelles gerealiseerd in het World Music and Dance Centre (WMDC), waar 250 belangstellenden op af kwamen. Daarnaast speelt het draagvlak bij de ouders een grote rol. Dit lijkt vooral in Feijenoord groot te zijn, want daar zijn in 2009 gemiddeld de meeste bezoeken per samenspelles geteld (30).

1.6: AANTAL SAMENSPELLESSEN

1.7: AANTAL BEZOEKEN AAN SAMENSPELLESSEN

Wijkorkesten manifesteren zich op zo veel mogelijk evenementen, vooral in de buurt maar ook daarbuiten. Zodoende worden er uitvoeringen gerealiseerd in scholen, wijkgebouwen, buurthuizen en bejaardencentra. Het publiek dat met deze presentaties wordt bereikt is niet consequent bijgehouden, waardoor de ontwikkelingen in het bereik hiervan niet zijn te rapporteren.

Om de samenspellessen en andere uitvoeringen te realiseren, wordt er samengewerkt met diverse (wijk)welzijnsinstellingen, zoals: Stichting Cascade, Stichting Discq, Stichting Welzijn Feijenoord, Knooppunt Kralingen en Delphi Opbouwwerk.

⁵ Hierbij zijn de voortijdige afhakers meegeteld en de doorstromers slechts één keer geteld.

⁶ Omdat de wijkorkesten pas in oktober 2007 zijn opgestart, vond er dat jaar bij elk wijkorkest slechts één samenspelles plaats.

⁷ Er wordt hier bewust van 'bezoeken' gesproken en niet van 'bezoekers', omdat het heel goed mogelijk is dat ouders meerdere keren komen kijken en luisteren.

R'Voices

Organisatie en werving

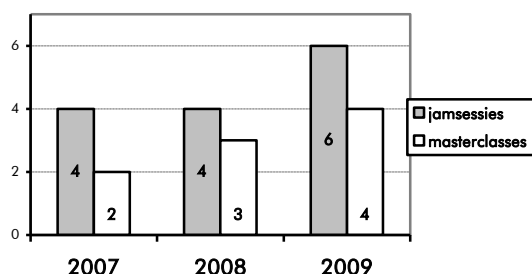
De jamsessie van R'Voices in de Locale Cultuurcentra (LCC's) maakt jonge muzikale talenten in Rotterdam zichtbaar en brengt hen met elkaar in contact. De organisatie van R'Voices ligt in handen van Epitome Entertainment, dat samenwerkt met de Dienst Sport en Recreatie, die de LCC's beheert. De jamsessies fungeren deels als voorrondes voor de VSBfonds Music Matters Award, maar zijn nadrukkelijk niet als wedstrijd opgezet. Ze bieden de uiteenlopende deelnemers vooral de kans om (vaker) samen te spelen. De toegangsprijs is € 3 per persoon. De grootste talenten worden uitgenodigd om deel te nemen aan een workshop, de tweede stap op weg naar de VSBfonds Music Matters Award. Het gaat om één- en tweedaagse workshops. Tijdens deze masterclasses krijgen de deelnemers training in uiteenlopende zaken: van stageperformance tot belastingzaken, van mediavaardigheden tot netwerken. Daarnaast is er de mogelijkheid studio-opnames te doen. Hiermee krijgen de deelnemers middelen aangereikt om muzikaal, professioneel en persoonlijk te kunnen groeien. Naast de genodigden die gratis aan deze workshops kunnen deelnemen doet een enkeling op eigen initiatief tegen betaling mee.

Ten behoeve van de werving van deelnemers en publiek wordt samengewerkt met de Zuidhollandse Popunie, Talent Night, Jong Muzikalent Nederland, SKVR, Dunya on Tour en WMDC. De laatste organisatie biedt, naast de LCC's ook wel eens een podium voor R'Voices. De finale vond het eerste jaar in De Doelen plaats en in de jaren daarna in het meer laagdrempelige Theater Zuidplein. Er is een hypespagina van R'Voices op internet te vinden die 126 leden telt. Daarnaast worden er op verschillende sites verwezen naar R'Voices: niet alleen op de sites van de organisatoren, maar ook op die van de Popunie en op verscheidene weblogs. Er zijn ook videoregistraties van de jamsessies te vinden op YouTube. Op internet wordt ook regelmatig verwezen naar VSBfonds Music Matters Award. Het gaat hierbij niet alleen om informatie over deze talentenjacht ten behoeve van werving van deelnemers en publiek. Dit betreft ook aankondigingen van optredens van winnaars van de VSBfonds Music Matters Award op de sites van diverse festivals en poppodia, waardoor deze talentenjacht steeds meer bekendheid krijgt.

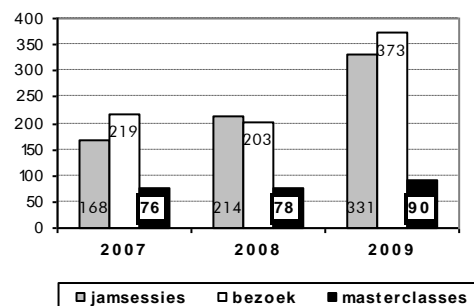
Deelname

Het aantal jamsessies en masterclasses neemt in de tijd gestaag toe, evenals het aantal deelnemers daaraan. Bijna de helft van de aanwezigen bij de jamsessies is door de organisatoren als actieve deelnemer geregistreerd: dit steeg van 168 in 2007 naar zo'n 330 in 2009 en het aantal bezoekers van 219 naar zo'n 370. Het streven is dat er steeds weer nieuwe aanwas komt bij de jamsessies, om te voorkomen dat het te veel een 'ons-kent-ons'-clubje wordt, want dan leveren deze sessies te weinig nieuwe talenten voor de Awardfinale op. Het is echter niet na te gaan in hoeverre dit lukt, omdat niet bekend is om hoeveel unieke personen het gaat. Het is mogelijk dat er deelnemers dubbel of driedubbel zijn geteld.

1.7: AANTAL JAMSESSIES EN MASTERCLASSES

1.8: AANTAL DEELNEMERS EN BEZOEKERS⁸

⁸ Het aantal bezoekers en deelnemers in 2009 is niet exact bekend en is geschat op basis van de bereikcijfers uit eerdere jaren.

Aan de masterclasses voor de talenten die uit de jamsessies naar voren komen, deden in 2007 76 personen mee en in 2009 zo'n 90. Ongeveer de helft van de deelnemers aan de masterclasses dingt mee naar de *VSBfonds Music Matters Awards*. Dit betreft jaarlijks zo'n 8 acts. Daarnaast dragen de organisaties waarmee wordt samengewerkt, zoals Popunie, ook enkele acts aan. Hierdoor doen er elk jaar uiteindelijk zo'n 43 muzikanten mee aan de finale, verspreid over zo'n 11 acts. De afgelopen drie jaar hebben in totaal 129 muzikanten aan de finales meegedaan. Het gaat om vrijwel even veel jongens als meisjes. Driekwart van hen heeft een allochtone herkomst. Aanvankelijk betrof dit opvallend veel Surinaamse Nederlanders (ook een kwart). In 2009 is de Surinaamse gemeenschap nog steeds sterk vertegenwoordigd, evenals de Antilliaanse gemeenschap. De overige deelnemers vertegenwoordigen zeer divers herkomstgebieden.

1.9: CULTURELE HERKOMST AWARDDEELNEMERS	2007	2008	2009
Nederlands	10	10	11
Surinaams	11	9	6
Antilliaans	4	7	6
Marokkaans	3	1	0
Turks	1	2	1
anders	14	12	21
TOTAAL	43	41	45

De Award biedt ruimte voor alle muzikale disciplines en dit geldt uiteraard ook voor de jamsessies. Achterliggend idee daarvan is dat door ontmoeting tussen geheel verschillende muzikanten automatisch crossovers tussen de verschillende stijlen ontstaat. Bij de finale wordt gestreefd naar een zo gevarieerd mogelijk deelnemersveld. Elk jaar zijn dan ook zeer uiteenlopende genres vertegenwoordigd, alleen de 'hardere'genres, zoals: metal en punk zijn er nooit bij. Aanvankelijk domineerde R&B en hiphop iets in de line up, wellicht doordat de organisator Epitome Entertainment vooral in het urbancircuit actief is. Het lukt echter elk jaar beter om een grotere variatie in de deelnemende acts te realiseren.

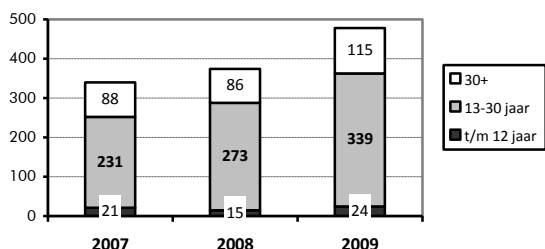
1.10: GENRE VAN AWARDACTS	2007	2008	2009
klassieke acts	2	1	
niet-westers		1	1
pop/rock	2	3	4
dance	1	1	
hiphop	2	2	2
R&B/soul/funk	4	1	1
blues/jazz	1		1
reggae/dancehall		1	1
opera meets hiphop			1
Totaal aantal acts	12	10	11

De Awardwinnaars kregen professionele begeleiding om hun muziekcarrière verder te ontwikkelen. Ze kenmerken zich als veelzijdige artiesten die meerdere, uiteenlopende genres verenigen. De eerste editie in 2007 werd gewonnen door zangeres Sabrina Starke, een singer/songwriter, die soul, jazz, R&B en folk ten gehore brengt. Zij heeft inmiddels een contract bij Blue Note Records en verovert de wereld. Gesteund door het prijzenpakket bracht zij haar debuutalbum 'Yellow Brick Road' uit. De tweede editie in 2008 won de toen 18-jarige Kaapverdise klassieke pianist Kevin Ferreira da Silva, die de urban scene en klassieke muziek samenbrengt. Hij heeft het afgelopen jaar meerdere malen opgetreden als ambassadeur van Music Matters, onder andere met het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Bij de derde editie in 2009 ging de prijs naar Ntjam Rosie, zij verenigt soulmuziek, met jazz, wereldmuziek en pop en zingt in het Frans, Engels, Portugees, Spaans en het Kameroenese Bulu. Zij trad onder andere op het Dunya Festival 2010 en brengt binnenkort haar tweede album uit. Zij veroverde in 2009 ook nog de MCN World Up! Award voor veelbelovend talent, omdat haar muziek genre- en doelgroepoverstijgend is en een onmiskenbaar internationale potentie heeft.

Publieksbereik

Ter sprake kwam al dat het publiek dat met de jamsessies wordt bereikt evenredig aan de toename in het aantal sessies is gestegen. Het publiek bij de finale is ook gestegen: dit betekent dat de zaalbezetting daarbij steeds groter wordt. In 2007 zijn er in totaal 340 bezoekers geteld, in 2008 374 en in 2009 478. Elk jaar behoort de meerderheid (circa 70%) van het publiek tot de leeftijdsgroep 13 tot en met 30 jaar.

1.11: AANTAL BEZOEKERS VSBFONDS MUSIC MATTERS AWARDS

Brass Meets

Organisatie en werving

In Brass Meets brengen het reguliere muziekonderwijs en de Afro-Caribische brassmuzieksector in Rotterdam hun expertise samen. De organisatie is in opdracht van het WMDC in handen van Mobiliteit in Muziek (een bureau voor eigentijdse kunst en muziekprojecten). Er wordt nauw samengewerkt met de SKVR en Codarts (Rotterdams Conservatorium), die onder andere docenten leveren. Daarnaast is, meer incidenteel, samengewerkt met uiteenlopende organisaties, zoals: Welzijn Feijenoord, Whatever (een stichting die muzikale activiteiten organiseert voor Surinaamse, Antilliaanse, Kaapverdische, Afrikaanse en Nederlandse jongeren), Brassplattvorm, Ducos (evenementbureau dat onder andere het wereldmuzikfestival Dunya organiseert), woningcorporatie Woonbron, Muziekschool Amsterdam. Brass Meets ontwikkeld ook aanbod van naschoolse activiteiten in het kader van de Brede School, dit gebeurt zowel in het basisonderwijs (op de Theresiaschool in Rotterdam Zuid) als in het voortgezet onderwijs (op het Melanchthon College, een christelijke scholengemeenschap, en het Accent College, een school voor praktijkonderwijs).

In 2007 waren er 9 muziekdocenten actief binnen de Brassbandschool Rotterdam: 2 SKVR-docenten en 1 Codartdocent, die het formele muziekonderwijs vertegenwoordigen. Daarnaast zijn er 4 free lancers, die vrijwel het hele jaar actief waren, en 2 gastdocenten en/of invallers, die het informele circuit vertegenwoordigden.

Het gaat hierbij om autodidacten. In 2008 ging het om veel meer docenten, namelijk 15. De aanwas betreft vooral incidentele bijdragen van gastdocenten of invallers, die veelal uit het formele circuit afkomstig waren. In 2009 is er sprake van een stabiel team van 8 docenten, evenredig verdeeld over SKVR, Codart en free-lancer en er was slechts één gastdocent of invaller actief.

1.12: SAMENSTELLING DOCENTENTEAM	2007	2008	2009
SKVR	2	2	2
Codart	1	3	2
free lancer	4	3	3
gastdocent of invaller	2	7	1
TOTAAL	9	15	8

Brass Meets beoogt onder andere om de doorstroom van het informele brassbandcircuit naar het reguliere circuit te bevorderen door talenten te scouten voor de door Codart ontwikkelde opleiding voor docent Afro-Caribische brassmuziek. Degenen die de docentenopleiding afronden, worden gestimuleerd om ook elders een formele opleiding te volgen.

Dit biedt niet alleen ontwikkelingskansen voor de doorstromers, maar op die manier stromen er steeds meer deskundige 'peerdocenten' de Caribische brasswereld binnen. Elk jaar stromen zo'n 7 Brassband-leerlingen door naar de docentenopleiding. Een groot deel daarvan haakt echter vroegtijdig af. In 2007 haalden er nog 2 personen de finish, in de jaren daarna kwam slechts één persoon zo ver. Degenen die deze opleiding voltooiden zijn als freelancer of gastdocent bij de Brassbandschool actief.

1.13: DOCENTENOPLEIDING GEVOLGD	2007	2008	2009
Leerlingen die docentenopleiding hebben afgerond	2	1	1
Leerlingen die tussentijds zijn afgehaakt	4	6	7
TOTAAL	6	7	8

Het aantal lesgroepen op de zaterdagen nam toe: van 3 in 2007 naar 9 in 2009. Dit komt doordat er naast de beginnersgroepen voor drums, trombone en trompet, ook gevorderde lesgroepen en zelfs ver gevorderde lesgroepen zijn ontstaan. Om lessen op verschillende niveaus te realiseren werden de lessen korter en nam het aantal lessen fors toe: van 141 in 2007 naar 576 in 2009. Door deze meer gestructureerde werkwijze kunnen de leerlingen niet meer vrijblijvend gedurende de gehele dag binnen vallen. Ze worden ingedeeld in een lesgroep en als die les door te laat komen wordt gemist, is het niet meer mogelijk om met een volgende les op dezelfde dag mee te doen. Die les sluit immers aan op een lager of hoger spelniveau.

1.14: AANTAL LESSEN	2007	2008	2009
Lesgroepen	3	8	9
Gerealiseerde lessen	141	294	576
Workshops	1	1	2

Incidenteel worden er ook workshops voor alle Brassbandleerlingen georganiseerd, dat zijn clinics die door interessante gastdocenten op zaterdag worden gegeven, bijvoorbeeld door een befaamd drummer die in Rotterdam was vanwege een optreden op het North Sea Jazz Festival.

Ten behoeve van de lessen en om een kwalitatieve impuls te geven aan de brassbands worden er speciale arrangement geschreven: in 2007 tot en met 2009 zijn er 35 nieuwe arrangementen geproduceerd.

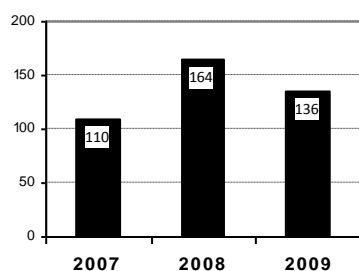
Leerlingen van de brassbandschool worden vooral geworven via contacten in de Afro-Caribische brasswereld, door mond-tot-mondreclame door de huidige deelnemers en via de optredens en workshops in het kader van de Brede School. Ook wordt er wel eens een open dag georganiseerd. Sinds mei 2009 worden er flyers en posters verspreid. Daarnaast wordt er gewerkt aan een eigen website, die momenteel alleen nog maar uit een statische on-line-flyer bestaat. Wel zijn er enkele prikkelende filmpjes over de activiteiten van *Brass Meets* op You Tube te vinden.

Deelname

Het docententeam verzorgt de wekelijkse lessen op zaterdag op een vaste locatie van de SKVR in Rotterdam Zuid. Deze lessen vinden plaats in kleine informele groepjes. De deelname aan de Brassbandschool nam in 2008 toe van 110 leerlingen naar 164, maar in 2009 daalde dit naar 136. Deze terugloop komt doordat het heel lastig blijkt om met name de leerlingen rond de 15-16 jaar vast te houden, omdat die andere prioriteiten krijgen, zoals verkering of een baantje. De hierboven aan de orde gestelde herstructurering zorgt daarnaast voor uitval, omdat niet alle leerlingen over de voor de vaste lestijden benodigde discipline beschikken. Ongeveer de helft van de brassbandschooleerlingen komt bijna elke week, de andere helft komt minder regelmatig. Het lijkt erop dat de vaste kern van leerlingen die elke week komen groeit. In 2008 ging het om 52 trouwe leerlingen en in 2009 om 65.

In 2007 en 2008 volgden 8 (semi)-professionele muzikanten ook lessen op de brassbandschool en in 2009 ging het om 10 (semi)professionals.

1.15: AANTAL BRASSBANDSCHOOLLEERLINGEN

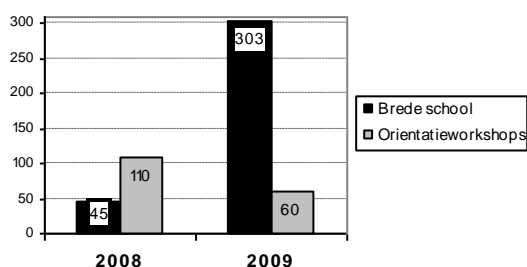

In de locatie op de Dalweg wordt door *Brass Meets* ook de kans geboden aan brassbands om te repeteren. Daar maakten in 2007 3 bands gebruik van en in 2007 en 2008 ging het elk jaar om 8 bands.

1.16: AANTAL ACTIVITEITEN	2007	2008	2009
Workshops voor Brassbandleerlingen	1	1	2
Workshops Brede School	2	5	18
Oriëntatieworkshops	0	5	4
Open dagen	3	2	1

Naast de Brassbandschoolleerlingen zijn er de scholieren die eenmalig deelnemen aan de door *Brass Meets* gerealiseerde workshops in het kader van de Brede School. Deze workshops worden door de Brassbandschooldocenten verzorgd. De deelnemers krijgen les in drum en trompet. Zodoende leren ze de afro-caribische brassmuziek kennen en wordt ook getracht hen te enthousiastmeren voor de Brassbandschool. Mede om de muziekdocenten naast hun werk voor de Brassbandschool extra uren te kunnen bieden, zodat ze meer kunnen verdienen, zijn deze workshops het afgelopen jaar actief gepromoot. Met succes: deze workshops lijken aan behoeften van scholen te voldoen, waardoor deze activiteit explosief is gegroeid: van 2 workshops in 2007 naar 18 in 2009. Daarmee werden in 2008 45 scholieren bereikt en in 2009 303⁹. Die enorme groei is overigens niet alleen het gevolg van de toename in deze workshops, maar ook van het gemiddelde aantal deelnemers: dat was in 2008 nog slechts van 9, maar in 2009 werd met gemiddeld 17 deelnemers per workshop bijna twee keer zo veel kinderen en tieners bereikt.

1.17: AANTAL DEELNEMERS WORKSHOPS

Brass Meets realiseert ook nog workshops met lessen in drums, trompet en trombone voor potentiële deelnemers uit het brassbandcircuit en voor personen die ook een brassbandschool willen ontwikkelen. Die vonden plaats in Rotterdam, Amsterdam en Dordrecht: in 2008 ging het om 5 workshops met 110 deelnemers en in 2009 om 4 met 60 deelnemers.

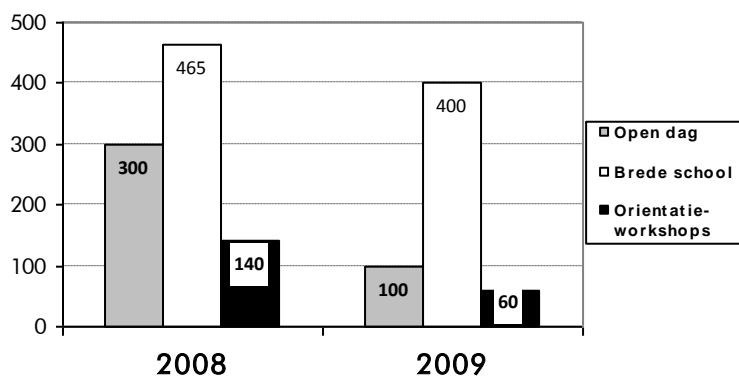
⁹ Het bereik van de workshops in 2007 is niet bekend.

Het aantal open dagen nam af van 3 in 2007 naar 1 in 2009, omdat ervoor is gekozen om de beperkte middelen te investeren in één open dag per jaar.

Publieksbereik

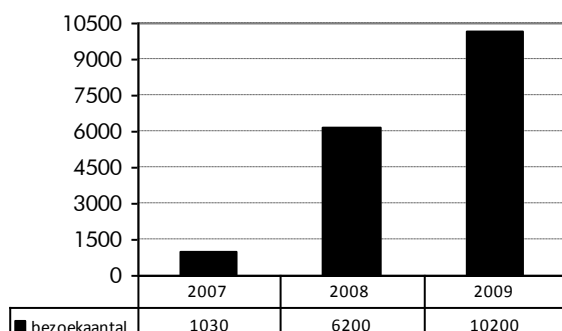
Met de hiervoor genoemde activiteiten wordt ook publiek bereikt, maar dit publieksbereik nam af van 905 bezoekers in 2008 naar 560 in 2009. Bij de open dagen en de workshops is de publieksdaling te verklaren doordat deze activiteiten minder vaak werden gerealiseerd. De afname van publiek bij de presentatie van de Brede Schoolworkshops komt omdat, in tegenstelling tot het jaar daarvoor, bij veel workshops geen voor publiek toegankelijke eindpresentaties meer worden georganiseerd.

1.18: AANTAL BEZOEKERS PER ACTIVITEIT

Brass Meets realiseert elk jaar zo'n 6-7 optredens tijdens evenementen en festivals van uit Brassband-schoulerleerlingen samengestelde gelegenheidsformaties. Hiermee wordt steeds meer publiek bereikt: in 2007 zijn er ruim 1.000 bezoekers geteld, in 2009 gaat het om 10 keer zo veel. In 2008 zorgde de serie concerten in De Doelen, in samenwerking met de Marinierskapel, voor een enorm publieksbereik, want daarmee werden zo'n 4.000 basisschoulerleerlingen bereikt. De andere optredens dat jaar vonden plaats tijdens het Community Art Festival, Talent in Battle, Bevrijdingsdag, Dunya festival, Blender festival en Euroskills. In 2009 zijn grote aantallen publiek bereikt met optredens tijdens het Zomercarnaval Rotterdam en op het Notting Hill Carnival Londen.

1.19: PUBLIEKSBEREIK OPTREDENS

Resultaten en aandachtspunten

Over het algemeen groeit zowel de deelname als het publieksbereik bij de drie onderzochte projecten, maar er doen zich wel enkele knelpunten voor. Die worden hieronder per project toegelicht.

Algemeen aandachtspunt

- Om ontwikkelingen in het bereik te kunnen signaleren, dienen deelname- en bezoekercijfers consequent te worden bijgehouden. Dit gebeurt nog niet optimaal, onder andere doordat de projectleiders (vanzelfsprekend) prioriteit geven aan het realiseren van de activiteiten. Bovendien is voor de wijkorkesten en de brassbandschool registratie over schooljaren in plaats van in kalenderjaren veel logischer, waardoor de verzamelde data lastig in kalenderjaren zijn om te zetten. Het zou een goede zaak zijn als het continu invullen van de projectgebonden registratieformats in Excel een vanzelfsprekende taak wordt van de projectleiders.

Wijkorkesten

In de periode 2007 tot en met 2009 zijn 8 wijkorkesten gerealiseerd, waarvan er 7 nog actief zijn. Het merendeel daarvan is actief in Rotterdam West. De ambitie is echter dat er in iedere Rotterdamse deelgemeente minstens één wijkorkest tot stand komt. In het startjaar 2007 participeerden 10 basisscholen, dit is gegroeid tot 23 in 2009. Het aantal betrokken muziekdocenten steeg van 18 naar 24. Tweederde daarvan werkt op free lance basis, de overigen zijn in vaste dienst bij de SKVR, die dit Music Mattersproject uitvoert. De wervingsconcerten zijn in 2007 door zo'n 600 kinderen bezocht en in 2009 door 1.600. Circa een vijfde daarvan gaat meespelen in een wijkorkest. Indien er echter een stimulerende Brede School-coördinator actief is op een school, kan dit oplopen tot bijna tweederde van het wervingsconcertpubliek. Naar schatting deden er in de drie onderzochte schooljaren uiteindelijk in totaal zo'n 900 kinderen aan de wijkorkesten mee: een derde daarvan participeerde meer dan één schooljaar. Aanvankelijk waren er grote verschillen in de omvang van de orkesten, maar in het derde jaar stabiliseerde dit tot circa 55 kinderen per orkest. De samenspellessen worden zeer wisselend door ouders en andere belangstellenden bezocht, afhankelijk van de beschikbare locatie en het draagvlak in de wijk. Het bezoekgemiddelde nam het laatste jaar af: van 23 naar 17 bezoekers. Hierdoor werden er in 2009 vrijwel evenveel bezoeken geteld (875) als het jaar daarvoor, terwijl er toen veel minder samenspellessen werden gerealiseerd. Bij de organisatie van samenspellessen en andere optredens wordt samengewerkt met diverse welzijns- en wijkopbouwinstellingen. Zodoende worden bruggen geslagen tussen de SKVR, het basisonderwijs en het welzijnswerk.

Aandachtspunten wijkorkesten

- In de eerste twee schooljaren haakte een kwart van de deelnemers al snel af, in het derde schooljaar betreft dit nog maar ruim een tiende. Het blijkt echter lastig om het afvalpercentage zo laag te houden, omdat er steeds meer concurrerend aanbod van meer vluchtige naschoolse activiteiten in het kader van de Brede School worden gerealiseerd.
- Gezien de belangrijke rol die ouders spelen bij het motiveren van hun kind om te repeteren en naar de muzieklessen te gaan en om door te gaan met muziek maken na de basisschool, is het belangrijk om het bezoek aan de samenspellessen op peil te houden. Investeren in ouderparticipatie is ook van belang in het kader van de sociale doelen: het realiseren van ontmoetingen tussen ouders en andere wijkbewoners.
- Het aantal optredens van de wijkorkesten (buiten de samenspellessen) en het publiek dat daarmee wordt bereikt, is niet consequent geregistreerd. Om de successen van de wijkorkesten nog beter aantoonbaar te maken, zou dit in het vervolg wel kunnen gebeuren.

R'Voices

Evenredig aan de toename van de jamsessies per jaar, steeg ook de deelname daaraan (van 168 deelnemers in 2007 naar 330 in 2009) en het aantal bezoekers (van 219 naar zo'n 370). De deelname aan de masterclasses door gescoute talenten nam in 2009 iets toe: van circa 77 in 2007 en 2008 naar zo'n 90. Ongeveer de helft van de deelnemers aan de masterclasses dingt mee naar de VSBfonds Music Matters Awards: het gaat gemiddeld om zo'n 8 acts. Daar voegen zich circa 3 acts bij, die door andere organisaties worden aangemeld. Tot dusver hebben er in totaal 129 muzikanten meegedaan aan de finales. Het gaat om evenveel meisjes als jongens en driekwart heeft een allochtone herkomst. Aangezien de deelnemers voor de jamsessies aanvankelijk vooral binnen het (urban)netwerk van organisator Epitome Entertainment zijn geworven, betreft dit vooral Surinaamse en Antilliaanse

Nederlanders (zie ook de in het volgende hoofdstuk gerapporteerde enquêteuitkomsten). De vijver waarin naar talenten wordt gevist, breidt zich echter uit, door de groeiende bekendheid en zichtbaarheid op het internet van *R'Voices* en de samenwerking met andere (pop)muziekorganisaties. De drie finalisten kenmerken zich als veelzijdige artiesten, die meerdere, uiteenlopende genres verenigen. De zaalbezetting bij de finale stijgt ieder jaar: in 2007 was het bezoekersaantal 340 en in 2009 478. De meerderheid (zo'n 70%) daarvan is 13 tot en met 30 jaar oud.

Aandachtspunten R'Voices

- Omdat er tot nu toe vooral autochtone en Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders meedoen, kan de werving van Nederlanders met een andere achtergrond wellicht nog meer aandacht krijgen.
- Bij de werving en voor presentaties wordt wel gebruik gemaakt van het internet, maar dit medium kan wellicht nog beter worden benut. Immers: de wereld van de popmuziek heeft vanaf de opkomst van internet een sterke band daarmee: amateursmuzikanten brengen daar graag hun muziek ten gehore (Van den Borg 2008). Bovendien is dit ook het belangrijkste communicatie- of promotie-kanaal voor muziekscenes, zoals de streetart scene (Ranshuysen 2006).
- Het is niet duidelijk in hoeverre het bij de getelde deelnemers aan jamsessies en masterclasses om unieke deelnemers gaat. De kans is groot dat een deel daarvan meerdere keren is geteld. Om aan te kunnen tonen dat er elk jaar sprake is van een substantiële aanwas, dient het aantal unieke deelnemers in kaart te worden gebracht.

Brass Meets

Ten behoeve van de Brassbandschool is in de afgelopen drie jaar een stabiel team opgebouwd van 8 docenten. De helft daarvan vertegenwoordigt het formele muziekcircuit (SKVR en Codart), de andere helft het informele circuit (peerdocenten, waarvan enkelen de speciaal voor de brassbandschool ontwikkelde docentenopleiding Afro-Caribische brassmuziek hebben gevolgd). Elk jaar stromen zo'n 7 Brassbandleerlingen door naar deze opleiding, waarvan het merendeel echter vroegtijdig afhaakt. De Brassbandschool is uitgebouwd van 3 lesgroepen naar 9 groepen voor drums, trombone en trompet op verschillende spelniveaus. De deelname aan de Brassbandschool nam in 2008 toe van 110 leerlingen naar 164, maar in 2009 daalde dit naar 136. Wel lijkt de vaste kern van leerlingen die de lessen elk week trouw bezoeken te groeien. In de verdiepende studie naar de ingezette methodieken wordt uitgewerkt dat Brass Meets zich meer richt op artistieke ontwikkeling dan op een zo groot mogelijk bereik, zoals bij de wijkorkesten het geval is. Hierdoor slinkt het bereik van de brassbandschool weliswaar, maar is er wel sprake van intensivering van de deelname (Van der Geest 2010b). De deelname aan workshops in het kader van de Brede School groeide explosief: in 2008 werden hiermee 45 leerlingen uit het basisonderwijs en voortgezet onderwijs bereikt: in 2009 ruim 300. Het aantal overige externe workshops en open dagen nam, wegens gebrek aan middelen af, waardoor hiermee minder deelnemers en publiek is bereikt in 2009. Brass Meets realiseert echter elk jaar ook zo'n 6-7 optredens tijdens evenementen en festivals en hiermee wordt wel steeds meer publiek bereikt: in 2007 ging het om 1.000 bezoekers, in 2009 om 10 keer zo veel. Tot slot repeteerden in 2008 en 2009 acht brassbands in de Brassbandschool en zijn in totaal 35 nieuwe arrangementen voor Afro-Caribische brassmuziek ontwikkeld.

Aandachtspunt

- Omdat de doorstromers naar de docentenopleiding dit zelden afmaken is deze opleiding in 2010 gestopt. Er wordt gezocht naar een andere invulling om de beoogde kwaliteitsverhoging van brassbands en talentontwikkeling van de leden daarvan duurzaam te realiseren. Doordat het ook heel lastig blijkt om de leerlingen van de Brassbandschool vast te houden, mede door de herstructurering naar lessen in verschillende spelniveaus, daalt het aantal leerlingen. Het opbouwen van de discipline om elke week op vaste tijden lessen te volgen, vereist extra aandacht.
- Inspringen op de grote vraag naar workshops in het kader van de Brede School biedt niet alleen mogelijkheden om leerlingen voor de Brassbandschool te werven buiten het brassbandcircuit, maar biedt ook werk en ontwikkelingskansen voor de pas opgeleide brassbandschooldocenten.
- Het verspreiden van flyers en posters, zoals sinds kort gebeurt, lijkt weinig zinvol als dat niet gepaard gaat met intensieve mond-tot-mondreclame. Het is namelijk bekend dat jongeren (en zeker degenen met een dubbele culturele herkomst) zich vooral laten leiden door aanbevelingen uit hun eigen sociale netwerk (Elffers, Van der Hoeven en Ranshuysen, 2004).
- De nog in ontwikkeling zijnde Brass Meetssite zou aan kracht winnen als die meer interactief wordt, in de vorm van een door de eigen community aan te vullen weblog.

2: SAMENSTELLING DEELNEMERSGROEPEN

Hoe zijn de deelnemersgroepen van de wijkorkesten, R'Voices en Brass Meets samengesteld en wat zijn hun specifieke kenmerken?

Door middel van de enquête onder deelnemers van de drie in dit onderzoek centraal gestelde projecten is inzicht verkregen in achtergrondkenmerken van de deelnemers. Alhoewel de enquête zo eenvoudig mogelijk is gehouden, was wel hulp vereist bij het invullen door kinderen. De deelnemers van de wijkorkesten zijn in kleine groepjes geënquêteerd, die ondersteuning kregen bij het invullen van de vragenlijst. Bij R'Voices en Brass Meets is de enquête vooral individueel en zelfstandig ingevuld. Uiteindelijk zijn er in totaal 181 actieve deelnemers aan Music Matters ondervraagd. De omvang van de steekproef per project varieert in samenhang met de omvang van de deelname aan het betreffende project.

2.1: PROJECT	aantal	%	DEELNAME 2009
Wijkorkesten ¹⁰	89	49%	912
R'Voices	40	22%	330 ¹¹
Brass Meets	52	29%	136
TOTAAL	181	100%	

De deelnemers van de wijkorkesten zijn op negen uiteenlopende locaties ondervraagd. Het gaat om 5 basisscholen en 4 wijkcentra in Kralingen (Crooswijk), Delfshaven (Spangen en Bospolder) en Feijenoord (Feijenoord). De deelnemers van R'Voices zijn vooral in LCC Larenkamp ondervraagd tijdens twee jamsessies: het gaat om driekwart (73%) van die groep. De rest is vooral tijdens twee jamsessies in het WMDC ondervraagd. De deelnemers van Brass Meets zijn allemaal op de leslocatie in Feijenoord ondervraagd. Bijlage 3 toont de exacte verdeling van de ondervraagden over de diverse locaties.

Leeftijd, sekse en opleiding

Aangezien de doelgroep per project verschilt, zijn er ook grote verschillen in de samenstelling van de drie deelnemersgroepen. Aan de wijkorkesten doen alleen leerlingen uit de groepen 6, 7 en 8 van het basisonderwijs mee, zij vallen vanzelfsprekend binnen de leeftijdsgroep van 8 tot en met 12 jaar. De meeste wijkorkestleden (85%) zijn 10 tot en met 12 jaar oud: het grootste deel daarvan is 10 jaar.

2.2: LEEFTIJD	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
7 t/m 9 jaar	13	15%	0		6	12%
10 t/m 12 jaar	76	85%	1	3%	11	22%
13 t/m 15 jaar	0		3	8%	12	24%
16 t/m 18 jaar	0		12	30%	7	14%
19 t/m 21 jaar	0		4	10%	7	14%
22 t/m 24 jaar	0		11	28%	3	6%
25 t/m 27 jaar	0		5	13%	1	2%
27+	0		4	10%	4	8%
TOTAAL	89	100%	40	100%	51	100%
Gemiddelde leeftijd	10 jaar		21 jaar		16 jaar	

Aantal ontbrekende antwoorden: 1

¹⁰ In het begin van het onderzoek zijn drie deelnemers aan wijkorkesten ondervraagd. Aangezien dit Music Mattersproject in een vernieuwde vorm is doorgestart, is al snel besloten om dit project niet langer in het onderzoek mee te nemen. De drie geënquêteerde wijkorkestleden zijn bij de wijkorkestleden ondergebracht.

¹¹ Het aantal unieke deelnemers ligt lager, omdat een deel meerdere malen is geteld omdat ze aan meerdere sessies deelnamen.

De leeftijd van de R'Voicesdeelnemers loopt van 12 tot en met 39 jaar. De meerderheid is ouder dan 15 jaar. Tieners in de leeftijd van 16 tot en met 18 jaar en jongeren van 22 tot en met 24 jaar zijn het beste vertegenwoordigd. De gemiddelde leeftijd is 21 jaar. Bij Brass Meets is sprake van een grotere spreiding over leeftijd: de jongste deelnemer is 7 jaar en de oudste 48 jaar. Bijna de helft (46%) is 10 tot en met 15 jaar en ruim een kwart (28%) is 16 tot en met 21 jaar. De gemiddelde leeftijd is 16 jaar.

2.3: SEKSE	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Jongen of man	44	50%	24	60%	42	82%
Meisje of vrouw	44	50%	16	40%	9	18%
TOTAAL	88	100%	40	100%	51	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 2

Bij de wijkorkesten is het aandeel jongens precies gelijk aan het aandeel meisjes. Bij R'Voices zijn de jongens iets in de meerderheid (60%). Bij Brass Meets zijn jongens of mannen met 82% verreweg in de meerderheid. Dit stemt overeen met de deelnemersadministratie uit 2009, waaruit blijkt dat het om 15% meisjes gaat. Echter: in 2007 en 2008 deden meer meisjes mee: respectievelijk 32% en 27%. De belangstelling onder meisjes voor de Brassbandschool neemt dus gestaag af.

2.4: OPLEIDING	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
basisschool	88	100%	0	0%	17	40%
vmbo	0	0%	4	16%	13	30%
havo/vwo	0	0%	0	0%	2	5%
mbo	0	0%	13	52%	11	26%
hbo	0	0%	5	20%	0	0%
universiteit	0	0%	3	12%	0	0%
totaal	88	100%	25	100%	43	100%
volgt geen opleiding meer			12	31%	8	16%

Aantal ontbrekende antwoorden: 5

De wijkorkestleden zitten vanzelfsprekend allemaal nog op de basisschool. Een derde van de R'Voicesgroep volgt geen opleiding meer, degenen die dat wel doen volgen het vaakst een opleiding op mbo-niveau: dit geldt voor de helft van deze groep. De overige deelnemers zijn vrij evenredig verspreid over vmbo, hbo en universiteit. De leerlingen van de Brassbandschool zijn verspreid over basisonderwijs, vmbo en mbo. Vrijwel niemand zit op havo/vwo en niemand is hoger opgeleid. De brassbandgroep heeft dus lager opleidingsniveau dan de R'Voicesgroep¹².

Culturele diversiteit

De culturele herkomst van de Music Mattersdeelnemers is gebaseerd op zelfidentificatie. Op de vraag naar culturele achtergrond kon men meerdere herkomstgebieden aangeven. De helft kruist er meer dan één aan: doorgaans gaat het om Nederland en een ander herkomstgebied. Een tiende (12%) geeft louter een Nederlandse herkomst op: 88% van de ondervraagde deelnemers heeft dus een allochtone herkomst. Bij de Rotterdamse bevolking heeft een veel lager aandeel (46%) een niet-Nederlandse herkomst. Vooral mensen met een Antilliaanse, Surinaamse of Kaapverdiaanse achtergrond zijn sterk oververtegenwoordigd. Het aandeel deelnemers met een Turkse of Marokkaanse achtergrond is evenredig aan de Rotterdamse populatie.

¹² In de data-analyse is gecontroleerd of het lagere opleidingsniveau van de brassbandschoolgroep komt doordat deze groep jonger is (en dus meer in het begin van de schoolloopbaan zit), maar dat blijkt niet het geval.

2.5: CULTURELE HERKOMST	alle drie projecten		Bevolking Rotterdam
	aantal	%	
Nederlands	22	12%	54%
Turks	17	9%	8%
Marokkaans	10	6%	6%
Surinaams	51	28%	9%
Antilliaans	45	25%	3%
Kaapverdiaans	12	8%	3%
Andere herkomst	23	12%	17%
totaal	180	100%	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 1

Bron Rotterdamse beroepsbevolking: COS, Kerncijfers Rotterdam 2008

Ruim een tiende van de ondervraagde Music Mattersdeelnemers geeft nog andere herkomstgebieden aan, zoals: Afrika, Argentinië, Armenië, België, Bosnië, China, Dominicaanse republiek, Ecuador, Engeland, Eritrea, de Filippijnen, Frankrijk, Ierland, Indonesië, India, Israël, Joegoslavië, Kameroen, Kosavo, Venezuela, Montenegro, Nigeria, Portugal, Rusland, Servië en Spanje.

2.6: CULTURELE HERKOMST	Wijkorkesten		R'Voices		publieksenquêtes		Brass Meets		registratie 2009	Bevolking Rotterdam
	aantal	%	aantal	%	sessies	award	aantal	%		
Nederlands	11	12%	8	20%	30%	39%	3	6%	4%	54%
Turks	17	19%	0		4%	12%	0	0%		8%
Marokkaans	9	10%	0		5%	7%	1	2%	0%	6%
Surinaams	25	28%	9	23%	28%	19%	17	33%	16%	9%
Antilliaans	7	8%	8	20%	15%	15%	30	58%	74%	3%
Kaapverdiaans	5	6%	6	15%	7%	0	1	2%	2%	3%
anders	15	17%	9	23%	11%	8%		0%	4%	17%
TOTAAL	89	100%	40	100%	100%	100%	52	100%	100%	100%

De verdeling over culturele herkomst verschilt sterk per project, wat deels samenhangt met de inhoud van de projecten. Bij de wijkorkesten, die zich niet op een bepaalde gemeenschap richten, is een tiende (12%) geheel autochtoon. Ruim een kwart (28%) heeft Surinaams roots, een vijfde (19%) Turkse, een tiende (9%) Marokkaanse, bijna een tiende (8%) heeft een Antilliaanse herkomst en 6% een Kaapverdiaanse. Afgezet tegen de bevolkingsamenstelling in Rotterdam zijn Turkse en vooral Surinaamse Nederlanders sterk oververtegenwoordigd.

Bij R'Voices is een vijfde (20%) van de deelnemers geheel autochtoon. Surinaamse, Antilliaanse en Kaapverdiaanse Nederlanders zijn hier sterk oververtegenwoordigd, maar er doen helemaal geen Turkse of Marokkaanse Nederlanders mee. Het blijkt dan ook dat binnen dit project vooral wordt geworven via het netwerk van de uitvoerende organisatie, die weinig contacten binnen de Marokkaanse en Turkse gemeenschap heeft (Van der Geest 2010b). De door deze organisatie uitgevoerde enquêtes onder het publiek in 2009 duiden ook op een sterke vertegenwoordiging van de Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap onder het publiek, maar er komen ook bezoekers met een Turkse of Marokkaanse achtergrond.

De Brassbandschool is sterk op de Antilliaanse gemeenschap gericht. De meerderheid van de deelnemers (58%) betreft dan ook Antilliaanse Nederlanders. Een derde (33%) heeft een Surinaamse herkomst. Andere herkomstgebieden zijn nauwelijks vertegenwoordigd. Deze groep telt het kleinste percentage geheel autochtone deelnemers (6%). Dit stemt sterk overeen met deelnemersadministratie, alleen zijn daarin nog meer Antilliaanse Nederlanders (74%) en minder Surinaamse Nederlanders (16%) geteld. Dit kan komen doordat Surinaamse deelnemers meer bereid waren om aan de enquête mee te werken dan de Antilliaanse deelnemers.

Beroepstatus ouders

Om een beeld te krijgen van de sociale achtergrond van de deelnemers is gevraagd naar het beroep van de ouders. De antwoorden zijn geïnclassificeerd volgens de beroepenclassificatie van het CBS (zie voor verdere uitsplitsing tabel 1 in bijlage 4). Ten aanzien van de moeders zijn het vaakste lagere verzorgende beroepen aangegeven (14%), ten aanzien van de vaders komen lagere technische, agrarische beroepen het meest voor (21%). De moeders hebben vaker geen baan buitenshuis (11%) dan de vaders (2%).

2.7: BEROEPSTATUS OUDERS	Moeder	Vader	ROTTERDAMSE BEROEPSBEVOLKING	
lager beroep	53%	47%	lagere opleiding	30%
middelbaar beroep	28%	27%	middelbare opleiding	39%
hoger beroep	19%	26%	hogere opleiding	31%
TOTAAL ¹³	100%	100%		100%

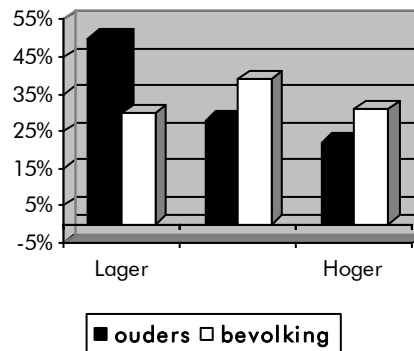
Aantal ontbrekende antwoorden (inclusief huisvrouw en geen baan): moeder 47 /vader 66

Bron Rotterdamse beroepsbevolking: COS, Kerncijfers Rotterdam 2008

Voor zowel de moeders als de vaders geldt dat het aandeel met een lager beroep ongeveer gelijk is aan het aandeel met middelbare en hogere beroepen tezamen. Van de moeders heeft 53% een beroep met een lage status, bij de vaders gaat het om 47%. De vaders hebben iets vaker een hogere beroepsstatus (26%) dan de moeders (19%). Ten aanzien van de vaders is veel vaker geen antwoord gegeven dan ten aanzien van de moeders. Ruim een derde (37%) van de respondenten kan of wil geen beroep van de vader opgeven versus een kwart (26%) bij de moeders. Dit kan deels komen doordat het om alleenstaande moeders gaat.

Het blijkt dat de ouders veel vaker een lager beroep uitoefenen, dan op grond van de opleidingsverdeling bij werkende Rotterdammers verwacht mag worden: circa 50% van moeders en vaders, waarvan het beroep bekend is, heeft een lager beroep terwijl dit slechts voor 30% van de Rotterdamse beroepsbevolking geldt. Hierdoor is het aandeel ouders met een middelbaar beroep of een hoger beroep lager dan verwacht mag worden.

2.8: BEROEPSSTATUS OUDERS VERSUS BEVOLKING

De verdeling over beroepstatus van de moeders verschilt niet significant per project, maar bij de vaders is dit wel het geval. De wijkorkestleden hebben opvallend vaak een vader met een lage beroepstatus (60%) opgegeven en bij R'Voices komt dit het minst vaak voor (20%). Daar komen relatief vaak vaders met een middelbare of hoge beroepstatus voor: 50% versus circa 28% bij de andere twee groepen. Het aandeel vaders met een lage beroepstatus bij Brass Meets is 43%. Maar deze groep geeft het vaakst geen beroep van de vader op: dit geldt voor 44%. Het is goed mogelijk dat het aandeel vaders met een lager beroep hierdoor een te lage schatting is.

¹³ De percentages in tabel 9 betreffen werkende moeders en vaders waarvan het beroep bekend is.

2.9: STATUS VADER	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Geen beroep	2%		0%		2%	
Lager beroep	40%	61%	13%	20%	23%	43%
Middelbaar beroep	11%	17%	25%	40%	17%	32%
Hoger beroep	15%	22%	25%	40%	13%	25%
niet opgegeven	31%		38%		44%	
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Cultuurparticipatie voor deelname aan Music Matters

In de enquête zijn zeven culturele activiteiten voorgelegd met de vraag of men die al eens had ondernomen met ouders, school of vrienden. Het vaakst zijn alle ondervraagde deelnemers al eens naar musea geweest: vooral met school (79%), maar ook regelmatig met de ouders (41%) en daarnaast ook wel met vrienden (23%). Daarna bezochten de Music Mattersdeelnemers het vaakst toneel of musical: ook dit weer vaker met school (43%) dan met de ouders (33%) en met vrienden doet men dit ook weer minder. Musical werd iets vaker met vrienden bezocht (21%) dan toneel (17%).

2.10: CULTURELE ACTIVITEITEN	met ouders		met school		met vrienden	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Museum	75	41%	143	79%	41	23%
Toneel	59	33%	81	45%	30	17%
Musical	59	33%	76	42%	38	21%
Cabaret of stand up comedy	23	13%	24	13%	25	14%
Breakdance	25	14%	41	23%	47	26%
Ballet of jazzballet	16	9%	11	6%	17	9%
Volksdans	15	8%	12	6%	15	8%
geen enkele activiteit	66	37%	26	14%	82	45%

Aantal ontbrekende antwoorden: 16¹⁴

Cabaret en breakdance zijn allebei door zo'n 13% wel eens met de ouders bezocht. Cabaret is net zo vaak met school bezocht en bijna net zo vaak met vrienden. Voor breakdance geldt echter dat dit vaker met school is bezocht (23% geeft dit aan) en nog iets vaker met vrienden (26%).

Volksdans en andere vormen van dans zijn het minst vaak bezocht en vrijwel even vaak met ouders, school of vrienden (dit geldt in alle gevallen voor zo'n 6-9% van de ondervraagden).

Een tiende van de ondervraagde deelnemers ondernam de voorgelegde culturele activiteiten nooit met school, een derde nooit met de ouders en twee vijfde nooit met vrienden.

De drie groepen verschillen enigszins in culturele ervaring (zie tabel 2 in bijlage 4). De overgrote meerderheid van de R'Voicesdeelnemers (94%) geeft aan één of meer culturele activiteiten met hun vrienden te hebben ondernomen versus de helft (circa 47%) van de twee andere groepen. De R'Voicesgroep bezoekt dan ook veel vaker podiumkunsten met hun vrienden dan met hun ouders, terwijl voor de andere twee groepen het omgekeerde geldt. R'Voicesdeelnemers bezochten met vrienden vooral vaker breakdance (dat geeft 60% aan) en musicals (dit geldt voor 51%), maar ook cabaret en toneel. Tevens gingen ze vaker met school naar cabaret en met hun ouders naar (jazz)ballet.

Dat de deelnemers van R'voices vaker met hun vrienden op stap gaan dan de wijkorkestleden is te verklaren door het verschil in leeftijd: kinderen in de basisschoolleeftijd trekken nog niet veel zonder volwassen begeleiders erop uit. De Brass Meetsgroep bezoekt de diverse podiumkunsten ook wel vaker dan de veel jongere groep wijkorkestleerlingen, maar het contrast daarmee is minder groot dan bij de R'Voicesdeelnemers het geval is. Dit komt doordat vooral de Brassbandschoolleerlingen in de leeftijd van 13 tot en met 19 jaar veel minder culturele activiteiten met hun vrienden ondernemen dan hun leeftijdsgenoten bij R'Voices. Die geven twee keer zo vaak aan dat ze wel eens podiumkunsten met vrienden bezochten.

¹⁴ Het kan zijn dat hier personen bij zitten die de vraag hebben overgeslagen; dit betekent dat de percentages bij geen enkele activiteit een overschatting kunnen zijn.

Muziekbezoek voor deelname aan Music Matters

In samenhang met de aard van de projecten verschillen de drie groepen sterk in de mate waarin ze wel eens een muziekkuitvoering (inclusief popconcerten) bezochten voor de deelname aan Music Matters. Bij de met muziek minst ervaren wijkorkestleden geeft de helft (47%) dit aan, bij de Brassbandschoolleerlingen, die veelal voor deelname al met muziek bezig waren, gaat het om tweederde (66%) en bij R'Voices, waar doorgaans ervaren muzikanten aan meedoen, om de overgrote meerderheid (97%).

2.11: BEZOCHT WEL EENS MUZIEKKUITVOERINGEN (inclusief popconcerten)	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
niet	46	53%	1	3%	17	34%
wel	40	47%	36	97%	33	66%
TOTAAL	86	100%	37	100%	50	100%
Kinderen (6 t/m 12 jaar)	47%				69%	
Tieners (13 t/m 19 jaar)			94%		59%	
Jongeren (20 t/m 29 jaar)			100%		75%	
gemiddeld aantal bezoeken per jaar	2,7 keer		10,3 keer		6,3 keer	
mediaan	1,9 keer		2,3 keer		3,3 keer	

Aantal ontbrekende antwoorden: 8

De wijkorkestleden hebben minder ervaring met muziekbezoek dan hun leeftijdsgenoten bij Brass Meets. Zowel de tieners (13 tot en met 19 jaar) als de jongeren (20 tot en met 29 jaar) die aan R'Voices meedoen, bezochten veel vaker al eens muziekkuitvoeringen (het gaat respectievelijk om 94% en 100%) dan hun leeftijdsgenoten bij Brass Meets (daarbij gaat het respectievelijk om 59% en 75%). Degene van 30 jaar en ouder in beide groepen geven allemaal aan dat ze al eens eerder muziekkuitvoeringen bezochten.

De wijkorkestleden gaan gemiddeld bijna 3 keer per jaar, bij de Brassbandschoolleerlingen gaat het om gemiddeld 6 keer per jaar en de deelnemers aan R'Voices gingen het meest frequent (gemiddeld 10 keer per jaar). Het hoge bezoekgemiddelde van de laatste groep komt doordat sommige aanstormende talenten al heel veel muziekkuitvoeringen bezochten. Één van hen geeft zelfs 100 keer op¹⁵.

Bezochte muziekpodia

De locaties waar muziekkuitvoeringen zijn bezocht variëren uiteraard ook sterk per groep.

2.12: PLEKKEN WAAR CONCERTEN ZIJN BEZOCHT	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
op school	15	17%	14	35%	17	33%
wijkgebouwen	6	7%	17	43%	6	12%
poppodia	3	3%	23	58%	3	6%
WMDC	3	3%	7	18%	5	10%
concertzalen (o.a. De Doelen)	12	13%	18	45%	11	21%
straatfestivals	9	10%	18	45%	13	25%
popfestivals	4	4%	24	60%	6	12%
Dunya	8	9%	17	43%	16	31%
gemiddeld aantal locaties, indien ouder dan 12 jaar			3,5		1,7	

Aantal ontbrekende antwoorden: 0 (iedereen waar deze vraag op van toepassing gaf antwoord)

¹⁵ Aangezien de frequentie van eerder (pop)concertbezoek ook binnen de drie groepen sterk varieert, is onderaan tabel 2.11 ook de mediaan aangegeven. Dit is een iets meer betrouwbare maat, die de waarde aangeeft van de middelste uitslag bij een rangschikking van laag naar hoog. Dan komen de jaarlijkse bezoekgemiddelden lager uit. Bij de R'Voicesdeelnemers gaat het dan nog maar om ruim 3 keer per jaar en bij de andere groepen om 2 keer.

Aangezien de wijkorkestleden het minst vaak muziek bezochten, geven zij alle locaties het minst vaak op. Het vaakst woonden ze een muziekkuitvoering op school bij: dat geeft 17% aan, wat aanmerkelijk minder is dan de circa 34% die dit bij de andere twee groepen aangeeft. Dit komt doordat een deel van deze groep de basisschool nog niet heeft afgerond. Het blijkt dat geen van de wijkorkestleden van 10 jaar of jonger muziekkuitvoeringen op school hadden bijgewoond voor deelname aan Music Matters. Kennelijk vinden schoolconcerten vooral in de bovenbouw plaats. Muziekkuitvoeringen in concertzalen (waaronder De Doelen), op straatfestivals en op het wereldmuziekfestival Dunya zijn elk door zo'n 10% van de wijkorkestleden bezocht. De overige locaties zijn sporadisch opgegeven door deze groep.

De leerlingen van de brassbandschool bezochten het vaakst muziekkuitvoeringen op school en op Dunya: beide locaties zijn door een derde van hen opgegeven. Daarna noemen ze straatfestivals het vaakst (25%) en concertzalen (21%). Popfestivals en het WMDC zijn elk door circa een tiende van deze groep genoemd. Poppodia slechts door 6%: kennelijk wordt daar geen muziek geprogrammeerd dat aantrekkelijk is voor de brassbandleden.

We constateerden al dat de R'Voicesdeelnemers erg actief zijn als het gaat om muziekbezoek. Het is daarom logisch dat ze alle mogelijke podia voor muziekkuitvoeringen door deze groep het meest zijn genoemd. Het vaakst gingen ze naar popfestivals (60%) en poppodia (58%). Concertzalen, straatfestivals, wijkgebouwen (waaronder Lokale Culturele Centra) en Dunya zijn elk door circa 45% van deze groep bezocht, schoolconcerten door 33% en het WMDC door 18%.

De deelnemers ouder dan 12 jaar bij R'Voices noemen gemiddeld twee keer zo veel bezochte locaties (3,5) dan de brassbandschoolleerlingen (1,7). De Music Mattersdeelnemers jonger dan 12 jaar, geven gemiddeld één locatie op.

Favoriete muziekgenres

Uit de antwoorden op de vraag naar welke muziekgenres men graag luisterde voor de deelname aan Music Matters blijkt hiphop zeer populair: tweederde van alle drie de groepen (67%) geeft dit als een favoriet muziekgenre op. Wereldmuziek¹⁶ is ook door alle drie de groepen in gelijke mate aangegeven, maar dit is veel minder populair: het is door een kwart (24%) genoemd.

Ook de voorkeur voor metal en/of gotic en punk, hardcore en/of ska verschilt niet, maar die genres zijn sporadisch genoemd (allebei door 7%).

2.13: VOORKEURGENRES	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets		geen verschil tussen de 3 groepen	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Hiphop							121	67%
Wereldmuziek							43	24%
Metal en/of gotic							12	7%
Punk, hardcore en/of ska							12	7%
Pop- en/of rockmuziek	37	42%	20	50%	13	25%		
R&B ¹⁷ , soul en/of funk	24	27%	31	78%	31	60%		
Blues en/of jazz	10	11%	19	48%	8	15%		
Reggae en/of dancehall	8	9%	22	55%	22	42%		
Klassieke muziek	9	10%	10	25%	4	8%		
Kerkmuziek	0	0%	8	20%	7	13%		
Gemiddeld aantal genres	2 genres		4 genres		2,5 genres			

Aantal ontbrekende antwoorden: 13

¹⁶ Onder wereldmuziek zijn ook de genres caribbean/latin en salsa/merengue ondergebracht.

¹⁷ R&B staat voor rhythm-and-blues: dit betreft een commerciële versie van het traditionele rhythm-and-blues. Bekende voorbeelden zijn: Jennifer Lopez, Mariah Carey en Justin Timberlake.

De wijkorkestleden houden na hiphop het vaakst van pop- en/of rock (42%), daarna komt R&B, soul en funk (27%), dat daarmee vrijwel even populair is als wereldmuziek. Blues/jazz, reggae en klassieke muziek is weinig populair en van kerkmuziek, waar een deel van de andere twee groepen nog wel warm voor loopt, moet deze groep niets weten. Zij geven gemiddeld het minste aantal favoriete genres op, te weten 2.

Uit het voorafgaande bleek dat de R'Voicesdeelnemers de grootste muziekliefhebbers zijn. Zij geven dan ook gemiddeld de meeste favoriete genres op (4) en hebben bij alle muziekgenres de hoogste score. Zij blijken nog meer gesteld op R&B, soul en/of funk dan op hiphop, want dit is door 78% van hen als favoriet genre naar voren gebracht (versus de circa 66% die hiphop als favoriet genre aangeven). Daarna komen reggae en/of dancehall, pop- en/of rock en blues en jazz, die elk door circa 50% zijn genoemd. Klassieke muziek is bij hen net zo populair als wereldmuziek, want dit is door 25% genoemd. Daarna komt kerkmuziek, dat door 20% is genoemd.

De leerlingen van de brassbandschool geven, na hiphop het vaakst de voorkeur aan R&B, soul en/of funk: dit genre is door 60% van deze groep genoemd. Daarna komt reggae en dancehall (42%). Pop en/of rock is bij hen vrijwel even populair als wereldmuziek, want dit is door 25% genoemd. Blues en/of jazz en kerkmuziek zijn minder populair: deze genres zijn elk door zo'n 14% genoemd. Hun relatief geringe voorkeur voor pop en rock sluit aan op de eerdere constatering dat ze weinig in poppodia komen. Voor wat betreft hun voorkeuren voor R&B, reggae en kerkmuziek wijken ze veel minder sterk af van de R'Voicesdeelnemers dan de wijkorkestleden.

Muzikaliteit binnen het gezin

Om een beeld te krijgen van de muzikale achtergrond van de deelnemers is gevraagd in hoeverre er binnen het gezin aan muziek wordt gedaan. Bij een derde (circa 36%) van de deelnemers aan wijkorkesten en R'Voices wordt thuis helemaal niet aan muziek gedaan. Bij Brass Meets is dit bij minder deelnemers het geval (23%).

2.14: THUIS AAN MUZIEK GEDAAN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
helemaal niet	31	35%	14	37%	12	23%
een beetje (door één ander gezinslid)	39	44%	8	21%	25	48%
ja, veel (door meerdere gezinsleden)	18	20%	16	42%	15	29%
TOTAAL	88	100%	48	100%	52	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 3

Bijna de helft (circa 46%) van de deelnemers aan wijkorkesten en Brass Meets komt uit een gezin waar één ander gezinslid ook muziek maakt of zingt. De deelnemers aan R'Voices komen het vaakst uit muzikale gezinnen, waar meerdere gezinsleden met muziek bezig zijn: het gaat om 42%. Dit komt bij de brassbandleden iets vaker voor (29%) dan bij de wijkorkestleden (20%).

Eerdere ervaring met muziek maken

De mate waarin de onderzochte deelnemers al met muziek bezig waren voor de deelname aan Music Matters varieert uiteraard ook sterk per project. De leerlingen van de brassbandschool zaten vaak al in een brassband en de deelnemers aan R'Voices zijn doorgaans al redelijk ervaren musici. Van de wijkorkestleden mag verwacht worden dat het veelal om een eerste kennismaking met muziek gaat. Toch blijkt ook deze groep voor deelname aan Music Matters muzikaal actiever dan een doorsnede van de Nederlandse bevolking. Daarvan bespeelt slechts 13% een muziekinstrument en eveneens 13% zingt (Van der Broek, De Haan en Huysmans, 2009). Bij de wijkorkesten bespeelde 37% al regelmatig een muziek instrument¹⁸ en 44% zingt. Hierbij kan het om zingen op school gaan.

¹⁸ Er is nagegaan of de hoge muzikale activiteit van de wijkorkestleden samenhangt met culturele herkomst, om de hypothese te toetsen dat in bepaalde culturele gemeenschappen veel aan informele muziekbeoefening thuis of op feesten wordt gedaan, maar dit blijkt niet aantoonbaar.

De leerlingen van de Brassbandschool geven het vaakst aan dat ze al regelmatig een muziekinstrument bespeelden (69%), maar zingen deden zij het minst vaak (17%).

De meerderheid (83%) van de R'Voicesdeelnemers zong al. Een derde (30%) van deze groep combineerde zingen met het bespelen van een muziekinstrument. De helft (53%) van de R'Voices-deelnemers heeft alleen opgegeven dat ze al zongen. Het blijkt dan ook dat er veel vocalisten (waaronder rappers) meedoen aan dit project (Van der Geest 2010).

2.15: MAAKTE AL MUZIEK	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets		bevolkings-gegevens
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	
Zong al voor deelname Music Matters	39	44%	33	83%	9	17%	13%
Speelde al een muziekinstrument voor deelname Music Matters	33	37%	14	35%	36	69%	13%
Speelde alleen een instrument	16	18%	2	5%	31	60%	
Zong alleen regelmatig	22	25%	21	53%	4	8%	
Zong en bespeelde een instrument	17	19%	12	30%	5	9%	21%
Maakte niet regelmatig muziek ¹⁹	34	38%	5	12%	12	23%	79%

Aantal ontbrekende antwoorden: 0 (iedereen waarbij deze vraag van toepassing was gaf antwoord)

Bron bevolkingsgegevens: SCP (AVO 2007) (Van der Broek, De Haan en Huysmans, 2009)

Uiteindelijk blijkt dat twee vijfde (38%) van de wijkorkestleden niet regelmatig met muziek bezig was en dit geldt voor bijna een kwart (23%) van de brassbandleerlingen. Zelfs van de R'Voicesdeelnemers heeft een tiende (12%) aangegeven dat het niet al regelmatig met muziek bezig was. Het gaat om personen die met aan de jamsessies deelnemende vrienden meekwamen en spontaan aan de muzikale activiteiten mee deden. Bij de Nederlandse bevolking is een veel groter aandeel niet muzikaal actief, te weten 79%.

Er is ook gevraagd welk instrument de deelnemers dan al bespeelden. Aangezien deze vraag door de R'Voices-deelnemers nauwelijks is beantwoord²⁰: blijft deze groep buiten beschouwing.

2.16: INSTRUMENT DAT AL WERD BESPEELD	Wijkorkesten		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%
slagwerk	6	7%	17	33%
piano / keyboard	5	6%	1	2%
fluit	2	2%	1	2%
gitaar	5	6%	0	0%
viool	1	1%	0	0%
diverse instrumenten	12	13%	12	23%
blaasinstrumenten (geen fluit)	0		2	4%

Aantal ontbrekende antwoorden: 6 (binnen de groep dat al een instrument bespeelde)

De wijkorkestleden geven het vaakst aan dat ze al meerdere instrumenten bespeelden (12%). Daarna bespeelden ze het vaakst een slagwerkinstrument (7%), vervolgens zijn piano/keyboard en gitaar het vaakst naar voren gebracht (elk door 6%). De leerlingen van de Brassbandschool speelden, uiteraard, het vaakst al op een slagwerkinstrument (33%). Daarnaast is regelmatig aangegeven dat er meerdere instrumenten werden bespeeld, waaronder veelal één of meerdere slagwerkinstrumenten (23%). Slechts 2 keer (4%) gaat het om een blaasinstrument.

¹⁹ Een enkeling deed wel aan muziek samplen en dj-en, aangezien daar niet expliciet naar is gevraagd, blijft dit verder buiten beschouwing.

²⁰ Slechts 3 van de 14 R'Voicesdeelnemers die aangaven dat ze al een instrument bespeelden, vulde in welk instrument dat was.

2.17: WAAR WERD MUZIEK GEMAAKT	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets		geen verschil tussen de 3 groepen	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Op school							53	29%
Thuis	40	45%	32	80%	13	25%		
Alleen thuis en/of op school	32	36%	11	28%	13	25%		
In een band (of koor)	13	15%	15	38%	20	39%		
Muziek- of zangles ²¹							57	32%
Gemiddeld aantal lesjaren (mediaan) ²²	1 jaar		6,5 jaar		3,5 jaar			
Gemiddelde start leeftijd	8,2 jaar		12,3 jaar		10,6 jaar			
Aantal antwoorden ²³	20		4		16			

Aantal ontbrekende antwoorden: 0 (iedereen waarbij deze vraag van toepassing was gaf antwoord)

Waar maakten de deelnemers muziek?

Bij alle drie de groepen geeft een derde (29%) aan dat dit onder andere op school gebeurde. De meerderheid van de R'Voices-deelnemers (80%) maakte (ook) thuis regelmatig muziek. Dit stemt overeen met de eerdere uitkomst dat bij deze groep thuis het meest aan muziek wordt gedaan. Bovendien gaat het om een ambitieuze groep, die graag aan de Music Matterstalentenjacht wil meedoen, dus mag van hen verwacht worden dat ze al langere tijd thuis hun muziek repeteren.

Bij de wijkorkestleden geeft bijna de helft (45%) aan thuis al muziek te maken, bij Brass Meets geldt dit slechts voor een kwart (25%). Wellicht is dit laatste geringe aandeel te verklaren doordat ze vaak een slagwerkinstrument bespelen en dit thuis te veel geluidsoverlast geeft.

Het blijkt dat een derde (36%) van de wijkorkestleden voorheen alleen thuis en/of op school muziek maakten, bij de andere twee groepen geldt dit voor een kwart (circa 26%). Dit wil zeggen dat de deelnemers aan R'Voices en Brass Meets, zoals verwacht mag worden, al intensiever met muziek bezig waren. Zij participeerden veel vaker als eens in een band: dit geldt voor twee vijfde van hen (circa 39%). Bij de (veel jongere) wijkorkestleden, die van huis uit minder aan muziek deden, geeft toch nog 15% aan in een band (of koor) te hebben gezeten. Bij deze groep gaat het soms om een (school)koor: dit komt bij de andere twee groepen zelden voor.

Een derde van alle drie de groepen (32%) geeft aan al muziek- of zangles te hebben gevolgd, buiten het reguliere onderwijs, voor de deelname aan Music Matters. Het aantal jaren dat men buiten school muziekles volgde, varieert van minder dan 1 jaar tot maar liefst 40 jaar. Bij de (jonge) wijkorkestleden gaat het gemiddeld om 1 jaar, bij de brassbandleden om 3,5 jaar en de deelnemers aan R'Voices die muziekles volgden, deden dit gemiddeld 6,5 jaar.

²¹ De verschillen in buitenschoolse muziekeducatie zijn net niet significant. Bij de antwoorden van de wijkorkestleden lijkt enige ruis te zijn ontstaan doordat sommigen de vraag niet hebben begrepen en hun ervaringen bij de wijkorkesten als buitenschoolse muziekles lijken te hebben aangemerkt. Het kan dus zijn dat het percentage bij deze groep een te hoge schatting is.

²² Vanwege de grote variatie in het aantal jaren is dit gemiddelde gebaseerd op de mediaan (zie noot 15).

²³ De vraag naar hoe lang men buitenshuis muziekles volgde is aan een deel van de ondervraagden niet voorgelegd, waardoor het aantal antwoorden vooral bij R'Voices gering is.

Resultaten en aandachtspunten

De overgrote meerderheid (90%) van de onderzochte Music Mattersdeelnemers heeft een niet-Nederlandse herkomst. Het percentage deelnemers met een Turkse of Marokkaanse achtergrond is evenredig aan de Rotterdamse populatie, maar Antilliaanse, Surinaamse of Kaapverdiaanse Nederlanders zijn oververtegenwoordigd zijn. Vergeleken met de bevolkingsopbouw zijn de deelnemers ook relatief vaak afkomstig uit lagere sociaal-economische milieus, vooral bij de wijkorkesten en de Brassbandschool.

De mate waarin de onderzochte deelnemers al met muziek bezig waren voor de deelname aan Music Matters varieert uiteraard sterk per project. Voor de wijkorkestleden gaat het vaak om een eerste kennismaking met muziek, de leerlingen van de brassbandschool zaten vaak al in een brassband en de deelnemers aan R'Voices zijn doorgaans redelijk ervaren musici. Wat de drie groepen wel gemeen hebben, is dat tweederde nooit muzikles op school heeft gehad. Dit onderstreept hoe weinig er aan actieve muziekbeoefening wordt gedaan binnen het reguliere onderwijs. Eveneens twee derde van alle drie de groepen volgde nooit buitenschoolse muzieklessen. Dit betekent dat de deelnemers aan de Brassbandschool en aan R'Voices, die veelal voor Music Matters al actief met muziek bezig waren, zich hier niet binnen het reguliere muziekonderwijs in bekwaamden.

Bij alle drie de groepen valt hiphop erg in de smaak: dit geldt voor tweederde van hen. Dit illustreert de sterke positie die hiphop heeft weten te veroveren onder jongeren. De drie groepen stemmen ook overeen in hun niet zo grote voorkeur voor wereldmuziek (door een kwart aangegeven) en hun zeer geringe belangstelling voor metal en/of gotic en punk, hardcore en/of ska.

Aandachtspunt:

- Het is een goede zaak dat Music Matters compensatie biedt voor het selectieve bereik van reguliere buitenschoolse muzikeducatie, dat doorgaans relatief veel autochtone kinderen en jongeren uit meer bevoorrechte milieus bereikt. Meer aandacht voor muziekonderwijs in het reguliere basis-onderwijs zou echter nog veel effectiever zijn. Het is belangrijk dat alle bij Music Matters betrokken organisaties hier stimulansen voor bieden.
- Gezien de grote interesse in hiphop bij de deelnemers aan alle drie de onderzochte projecten ligt samenwerking met het nieuwe Urban Cultural Podium (UCP) voor de hand. Dit kan de bekendheid met het aanbod op dit podium versterken en bevordert het bezoek aan concerten die dicht bij de eigen voorkeuren van de Music Matters deelnemers liggen.

Wijkorkesten

De wijkorkestleden bestaan uit basisschoolleerlingen van 8 tot en met 12 jaar, waarbij alle grote minderheidsgroepen in Nederland goed vertegenwoordigd zijn, vooral Surinaamse en Turkse Nederlanders. Zij hebben opvallend vaak een vader met een lage beroepstatus. Er doen even veel meisjes als jongens mee. Zowel door hun relatief jonge leeftijd, maar vooral doordat ze minder gericht zijn op muziek dan de andere twee groepen, hebben de wijkorkestleden weinig ervaring met muziekbezoek: minder dan de helft geeft aan wel eens een (pop)concert te hebben bezocht. Dit gebeurde het vaakst (bij 17%) op school, daarnaast zijn De Doelen, straatfestivals en Dunya regelmatig genoemd.

Deze groep houdt na hiphop het vaakst van pop- en/of rock. Daarna komt R&B, soul en funk, dat bij hen even populair is als wereldmuziek. Deze groep geeft gemiddeld het laagste aantal (2) favoriete genres op. Twee derde van deze groep geeft aan dat er thuis door één of meer familieleden muziek wordt gemaakt. Een derde bespeelde al regelmatig een muziekinstrument voor deelname aan Music Matters: dat is meer dan een doorsnede van de Nederlandse bevolking. Ruim een tiende geeft aan dat het meerdere instrumenten heeft bespeeld. Enkel een slagwerkinstrument, een piano/keyboard of een gitaar zijn elk door bijna een tiende bespeeld. Tweevijfde geeft aan dat het regelmatig zong voor de deelname aan de wijkorkesten: dit gebeurde vooral thuis en/of op school. Een derde volgde al eens muzieklessen buiten het reguliere onderwijs en deed dit gemiddeld één jaar. Uiteindelijk blijkt dat twee vijfde van de wijkorkestleden voor de deelname hieraan niet regelmatig met muziek bezig was.

Aandachtspunten

- Gezien het hoge aandeel kinderen uit gezinnen waar muziek wordt gemaakt en het hoge aandeel kinderen dat al regelmatig muziek maakte is er kennelijk een drempel voor kinderen uit niet muzikale milieus. Omdat het juist voor deze kinderen zo belangrijk is om met muziek in aanraking te komen, is het belangrijk om te zoeken naar mogelijkheden om deze drempel te beslechten.
- Wellicht is het mogelijk om het thuisfront van de leerlingen meer bij de wijkorkesten te betrekken door gastoptredens van gezinsleden die ook met muziek bezig zijn op de samenspellessen te organiseren.
- Aangezien de wijkorkestleden van huis uit weinig muziek bezoeken, is het een goed idee om excursies naar muziekkuitvoeringen op reguliere podia voor hen te organiseren. Om averechtse effecten te voorkomen, dient het hierbij om concerten te gaan die aansluiten op hun veelal beperkte muzikale referentiekader. Denk aan uitstapjes naar: door het UCP georganiseerde hiphopconcerten, de jamsessies van R'Voices of de finale van de VSBfonds Music Matters Award.

R'Voices

De R'Voicesdeelnemers zijn hoofdzakelijk jongeren in de leeftijd van 15 tot en met 27 jaar, maar er doen ook jongere personen mee (de jongste deelnemer is 12 jaar) en oudere (de oudste is 38 jaar). In overeenstemming met de oververtegenwoordiging van jongens in het popcircuit (Van der Bork 2008) doen er meer jongens mee. Opvallend is echter dat uit het eerste hoofdstuk blijkt dat er even veel meisjes als jongens doorstromen naar de Awardfinales. Anders dan bij de Brassbandschool participeren ook hoger opgeleiden mee aan R'Voices. Deze groep telt dan ook de meeste kinderen van vaders met een hoge beroepstatus (40%), wat deels kan samenhangen met het relatief hoge aandeel autochtonen (20%). Surinaamse, Antilliaanse en Kaapverdiaanse Nederlanders zijn sterk vertegenwoordigd. Er doen helemaal geen Turkse of Marokkaanse Nederlanders mee, maar die zijn wel binnen het publiek vertegenwoordigd.

Deze groep is het meest cultureel actief: de overgrote meerderheid (94%) geeft aan één of meer culturele activiteiten met vrienden te hebben ondernomen. Het telt veel personen die al op jonge leeftijd op eigen initiatief podiumkunsten bezochten: vooral (pop)concerten, maar ook breakdance en musicals en, in mindere mate, cabaret en toneel. Ze bezoeken alle mogelijke podia voor muziekkuitvoeringen, maar gaan het vaakst naar poppodia en popfestivals: beide locaties zijn door tweederde aangegeven. Daarnaast komt de helft ook in concertzalen, op straatfestivals en/of in wijkgebouwen (waaronder LCC's). De R'Voicesdeelnemers hebben dan ook een grote en brede belangstelling voor muziek. Ze zijn nog iets meer gesteld op R&B, soul en/of funk dan op het bij elke groep populaire hiphop. Daarna komen reggae en/of dancehall, pop- en/of rock en blues en jazz. Opvallend is dat klassieke muziek bij hen net zo populair is als wereldmuziek. Ook kerkmuziek is regelmatig naar voren gebracht. De groep geeft gemiddeld maar liefst 4 favoriete genres op.

De deelnemers aan R'Voices komen relatief vaak uit gezinnen, waar meerdere gezinsleden met muziek bezig zijn. Dit is bij twee vijfde het geval. Bij een vijfde is sprake van één ander muzikaal gezinslid. Bij ruim een derde doet niemand van het gezin aan muziek. De meerderheid van de deelnemers van R'Voices (83%) zong al regelmatig voordat het aan Music Matters deelnam. De helft heeft alleen opgegeven te zingen en bespeelt dus geen instrument. De jamsessies worden dan ook veel bezocht door vocalisten (waaronder rappers), die alleen hun stem inzetten. Een derde combineert zingen en een instrument bespelen.

Een derde volgde al eens muzieklessen buiten het reguliere onderwijs: gemiddeld zijn deze lessen 6,5 jaar gevolgd. De gemiddelde leeftijd waarop men daarmee begon is 12 jaar. Sommige R'Voicesdeelnemers begonnen kennelijk relatief laat met muzieklessen, maar bijten ze zich daar dan wel in vast. Uiteindelijk blijkt dat een tiende niet regelmatig met muziek bezig is. Het gaat om personen die met aan de jamsessies deelnemende vrienden meekwamen en spontaan muziek gingen maken.

Aandachtspunten

- Het is een goede zaak als er meer aandacht komt voor de werving van muzikanten met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, want die doen niet vaak mee aan de R'Voices en dingen ook zelden mee naar de VSBfonds Music Matters Award.
- Aangezien de VSBfonds Music Matters Award kennelijk goede mogelijkheden biedt aan meisjes om zich te profileren en verder te ontwikkelen binnen de door mannen gedomineerde wereld van de popmuziek, kan dit wellicht nadrukkelijker naar buiten worden gebracht.

Brass Meets

De Brassbandschool trekt vooral lager opgeleiden uit minder kansrijke milieus. De belangstelling onder meisjes neemt elk jaar af, waardoor het deelnemersbestand in 2009 slechts voor 15% uit meisjes bestaat. Dat Brass Meets veel meer jongens bereikt dan meisjes is te beschouwen als compensatie voor het bereik van reguliere buitenschoolse muziekeducatie, want daar lijken meer meisjes op af te komen dan jongens²⁴. Er is sprake van grote spreiding over leeftijd (van 7 tot en met 48 jaar), maar de leeftijdsgroep 10 tot en met 15 jaar is het beste vertegenwoordigd. Deze groep kent het kleinste percentage geheel autochtone deelnemers (6%), maar de culturele diversiteit is gering. Er doen vooral Antilliaanse en, in mindere mate, Surinaamse Nederlanders mee.

Tweederde geeft aan voor deelname aan Music Matters al eens muziekkuitvoeringen te hebben bezocht. Bij een derde betreft dit (ook) muziekkuitvoeringen op school en even vaak werd Dunya bezocht. Ook straatfestivals en concertzalen (veelal De Doelen) zijn veelvuldig genoemd. Opvallend is dat deze groep zelden poppodia bezoekt. Dit kan komen doordat pop- of rockmuziek niet hun meest favoriete genre is: dit is slechts door een kwart genoemd, even vaak als wereldmuziek. Tweederde heeft een voorkeur voor R&B, soul en/of funk. Klassieke muziek is het minst vaak genoemd (door 8%): dat is daarmee minder populair dan blues en/of jazz en kerkmuziek (dat door zo'n 14% als favoriet genre is opgegeven).

De Brassbandleerlingen geven gemiddeld 2,5 favoriete genres op.

Bij een kwart van de leerlingen van de Brassbandschool wordt thuis niet aan muziek gedaan, bij driekwart dus wel. Dat is meer dan bij de andere twee groepen het geval is. Kennelijk vormt muziek een meer vanzelfsprekend onderdeel van de thuiscultuur van brassbandleden²⁵ dan bij de andere twee groepen. Deze groep geeft dan ook het vaakst aan dat het al regelmatig een muziekinstrument bespeelt: dit geldt voor twee derde. Het gaat doorgaans om een slagwerkinstrument (soms gecombineerd met andere instrumenten) en zelden om een blaasinstrument. Zingen deed deze groep weinig. Een derde volgde al eens muzieklessen (buiten het reguliere onderwijs): gemiddeld zijn deze lessen 3,5 jaar gevolgd. De gemiddelde leeftijd waarop men daarmee begon is 10 jaar. Een deel van deze groep is dus al vanaf jonge leeftijd intensief met muziek bezig.

Aandachtspunten

- De toch al geringe belangstelling onder meisjes voor de Brassbandschool neemt af. Aangezien het een positieve invloed kan hebben op de sfeer als er ook een substantieel aantal meisjes meedoen, zou hier extra aandacht aan besteed kunnen worden. In dit licht is de suggestie van één van de geïnterviewde peerdocenten om andere disciplines zoals dans, acteren en mode bij de brassbands te betrekken interessant (Van der Geest 2010a (Bijlage 4)). Zo'n multidisciplinaire invulling kan de brassbandschool voor meisjes aantrekkelijker maken.
- Er blijkt nog weinig sprake van omgekeerde integratie: dat wil zeggen dat autochtone Nederlanders participeren in de Afro-Caribische brassmuziek. Ook dit zou meer aandacht kunnen krijgen.
- De Brassbandschoolleerlingen komen zelden in poppodia. In het kader van het uitbreiden van netwerken, maar ook ten behoeve van het stimuleren van receptieve muziekbeleving zou gedacht kunnen worden aan meer samenwerking met de Rotterdamse poppodia. Bijvoorbeeld door gezamenlijke uitstapjes naar voor de doelgroepen aantrekkelijk concerten in het Urban Cultural Podium.

²⁴ Volgens SCP-gegevens maakt 23% van de vrouwelijke bevolking van Nederland muziek in de vrije tijd versus 19% van de mannelijke bevolking (Van den Broek, De Haan en Huysmans, 2009). Onderzoek wijst voorts uit dat binnen het veelal informele popcircuit 60% van de amateurmuzikanten een man is (Van Bork 2008). Dit betekent dat vrouwen vaker in het meer formele domein van de klassieke muziek actief zijn.

²⁵ Er is niet na te gaan of dit vooral het geval is bij deelnemers met een Antilliaanse of Surinaamse achtergrond, omdat het aantal deelnemers zonder deze achtergrond te gering is voor een betrouwbare vergelijking binnen de Brass Meetsgroep.

3: EFFECTEN

- Welke muziekeducatieve effecten zijn er waar te nemen, als het gaat om talentontwikkeling (actieve muziekbeoefening) en cultuurparticipatie (receptieve muziekbeleving)?
- Welke sociale effecten zijn er aan te tonen al het gaat om: ontmoeting (sociale cohesie) en empowerment (sociale participatie)?

Uit het Music Mattersprojectplan (Knol 2006) zijn de volgende doelstellingen per deelproject gehaald. Aan de hand van de verzamelde kwantitatieve gegevens is in beeld gebracht in hoeverre deze beoogde effecten zichtbaar zijn.

DOELSTELLING	Wijkorkesten	R'Voices	Brass Meets
Talentontwikkeling	<i>Herkenning, ontwikkeling en kwalitatieve bevordering van potentieel muzikaal talent bij kinderen.</i>	<i>Jongeren de kans te geven hun talent te benutten en een niveau hoger te komen.</i>	<i>Aanwezig muzikaal potentieel ontwikkelen en het verbeteren van de muzikale kwaliteit van brassbands in Nederland.</i>
Cultuurparticipatie	<i>Kinderen stimuleren en inspireren door hen te laten luisteren naar, samenspelen met of les te krijgen van professionele musici en 'rolemodels'.</i>	<i>Cultuurbeleving stimuleren.</i>	<i>Deelnemers en publiek van formele hofabracircuit en de Afro-Caribische brassbands kennis laten maken met de verschillende brasstradities.</i>
Extra muziekeducatieve doelstelling			<i>Het vergroten van het aantal blazers in brassbands, door interesse van deze discipline binnen de bands te verhogen.</i>
Ontmoeting	<i>Ontmoeting, kennismaking, en langdurig, intensief contact tussen kinderen van verschillende scholen, wijken en culturele en/of sociaal-economische achtergronden en tussen mensen van verschillende leeftijden met verschillende achtergronden.</i>	<i>De kennismaking met cultuuruitingen van jongeren en verschillende culturen vergroten door ontmoeting en uitwisseling van de talenten en hun skills.</i>	<i>Kennismaking, samenwerking en ontmoeting tussen studenten en docenten van de dirigentenopleiding en hofabra-directies met de deelnemende musici van de Brassbandschool.</i>
Sociale participatie	<i>Ontwikkeling van affectieve vaardigheden, zoals naar elkaar luisteren, samen werken, respect, geduld, plezier en onderlinge waardering.</i>	<i>Jongeren de kans te bieden om met hun muzikale kwaliteiten zelfrespect te veroveren en respect voor anderen te krijgen.</i>	<i>Geen specifieke doelstelling benoemd.</i>

Om deze positieve effecten te kunnen bewerkstelligen, dient er een setting te worden gecreëerd waarin deelnemers open gaan staan voor de geboden impulsen. In de enquête is de deelnemers gevraagd hoe zij het project beoordelen aan de hand van rapportcijfers ten aanzien van vier aspecten.

3.1: RAPPORTCIJFERS	geen verschil tussen de 3 groepen		
	aantal antwoorden	gemiddelde	% onvoldoendes
Gehele project	160	8,3	3%
Docenten / organisatoren	157	8,6	3%
Leren over muziek	159	8,5	4%
Sfeer	158	8,2	5%

Aantal ontbrekende antwoorden: 22²⁶

De hoogste waardering is er voor de docenten en organisatoren en de kansen die worden geboden om iets over muziek te leren: beide aspecten krijgen een 8½ en nauwelijks onvoldoendes. Het project waaraan wordt deelgenomen krijgt voor de gehele invulling daarvan en voor sfeer bijna een dikke 8 en ook voor deze twee aspecten zijn nauwelijks onvoldoendes uitgedeeld.

²⁶ De vraag naar rapportcijfers is relatief vaak niet beantwoord: wellicht omdat de deelnemers schromen om een oordeel uit te spreken. Het aandeel ontbrekende antwoorden verschilt niet per project.

Muziekeducatieve effecten

Talentontwikkeling

Om muzikale talenten te kunnen ontwikkelen moet potentiële talenten eerst de kans worden geboden om muziek te maken, voor zo ver ze dat nog niet deden.

3.1: VOOR HET EERST MUZIEK GAAN MAKEN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
nee, want maakte al muziek	14	16%	30	83%	18	36%
nee, maar is wel een ander instrument gaan spelen	23	26%	3	8%	14	28%
ja, is gaan zingen	3	3%				
ja, is voor het eerste een muziek instrument gaan spelen	48	55%	3	8%	18	36%
TOTAAL	88	100%	36	100%	50	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 7

De helft (55%) van de leden van wijkorkesten is door de deelname hieraan voor het eerst muziek gaan maken. Enkeligen geven hierbij aan dat ze voor het eerst zijn gaan zingen, doordat er in de lessen ook liedjes worden ingestudeerd, die worden meegezongen. Een kwart van deze groep (26%) maakte al wel eens muziek, maar is een ander instrument gaan bespelen.

Bij *Brass Meets* is ruim een derde (36%) van de deelnemers door dit project muziek gaan maken en ruim een kwart (28%) ging een nieuw instrument bespelen.

Zelfs bij *R'Voices*, waar toch vooral ervaren muzikanten op af kwamen, geven enkele deelnemers aan dat ze hier voor het eerst muziek zijn gaan maken. In het vorige hoofdstuk kwam al aan de orde dat het hierbij om vrienden van muzikanten kan gaan, die als publiek meekwamen en verleid werden om mee te jammen. Daarnaast zijn er vocalisten die voor een instrument oppakken en muzikanten die ander instrumenten uitproberen.

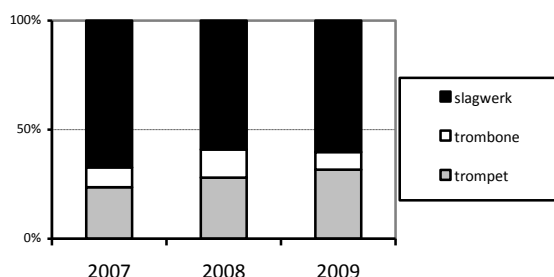
De drie projecten bieden stimulansen om een (nieuw) instrument te gaan bespelen (zie tabel 4 in bijlage 4). Dit geldt uiteraard ook het meest voor de wijkorkesten. Niet alleen omdat de doelgroep het jongste is, maar ook omdat bij de andere twee projecten de doelgroep vooral bestaat uit amateur-muzikanten, wat bij de wijkorkesten niet het geval is. Er zijn elf instrumenten te bespelen in de wijkorkesten. Het gaat om de westerse instrumenten gitaar, accordeon, blokfluit, dwarsfluit, drums, percussie, viool, saz, keyboard en saxofoon. Daarnaast om twee niet-westerse instrumenten: de Turkse saz en de Caribische cajon. In geen van de orkesten worden deze instrumenten allemaal bespeeld. Op basis van gesignaleerde behoeften in de wijk en de beschikbare middelen en docenten worden orkesten in elkaar gezet, waarin niet meer dan zes instrumenten aan bod komen. Uit de deelnemers-administratie (zie tabel 3 in bijlage 4) blijkt dat de gitaar elk jaar het meest bespeelde instrument is (door circa een kwart van alle wijkorkestleden). Tot 2009 werd slagwerk/percussie daarna het meest bespeeld, maar dit instrument komt elk jaar minder aan bod: het werd in 2009 door 14% van de wijkorkestleden bespeeld. Mede hierdoor is de viool in 2009 (door 19% bespeeld), na de gitaar, het meest bespeelde instrument. Saxofoon, cajon, blok- of dwarsfluit, keyboard en saz zijn in 2009 elk door zo'n 8% bespeeld. Klarinet en accordeon zijn het toen het minst bespeeld (door 2%)²⁷.

Bij de Brassbandschool geven 5 deelnemers aan dat ze nooit eerder een muziekinstrument bespeelden en een blaasinstrument zijn gaan spelen en 7 bespeelden wel al een muziekinstrument en zijn overgestapt op een blaasinstrument²⁸. Uit de deelnemersadministratie blijkt een toename van trompetspelers van 24% in 2007 naar 32% in 2009. Het aandeel trombonespelers nam aanvankelijk toe, maar viel in 2009 weer terug naar 8%. Het aandeel drummers is in 2009 60%. Van de geënquêteerde deelnemers zijn er 9 voor het eerst een slagwerkinstrument gaan bespelen en 6 zijn van het ene slagwerkinstrument op het andere overgestapt: veelal betreft dit een moeilijker te bespelen slagwerkinstrument.

²⁷ Met de enquête is geprobeerd na te gaan of bepaalde muziekinstrumenten vaker als eerste kennismaking met een instrument zijn genoemd dan andere, maar doordat de keuzemogelijkheden per orkest verschillen is dat niet aan te tonen.

²⁸ Er is niet altijd ingevuld welk instrument al werd bespeeld, dus dit is niet goed te achterhalen.

3.2 AANDEEL BLAZERS BRASSBANDSCHOOL

Bron: Deelnemersadministratie Brass Meets

Bij R'Voices zijn drie deelnemers spontaan een instrument gaan bespelen: het gaat om een gitaar, een keyboard of piano en een blaasinstrument. Drie anderen hebben tijdens de sessie een ander instrument uitgetprobeerd: bij één gaat het om een slagwerkinstrument en bij twee om een keyboard of piano.

3.3: BETER MUZIEK GAAN MAKEN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
nee	0	0%	12	35%	5	10%
misschien	31	35%	16	47%	15	31%
ja	57	65%	6	18%	28	58%
TOTAAL	88	100%	34	100%	48	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 11

In het kader van talentontwikkeling is het een belangrijke vraag of de deelnemers beter muziek leren maken. Geen van de wijkorkestleden en een tiende (10%) van de Brassbandschoolleerlingen meent dat dit niet het geval is. Een derde (circa 33%) van beide groepen weet dat nog niet zeker. Twee derde (65%) van de wijkorkestleden en bijna twee derde (58%) van de brassbandschoolleerlingen bevestigt volmondig beter te gaan spelen.

De deelnemers van R'Voices vinden relatief weinig (18%) dat ze beter muziek leren maken, maar zij volgen dan ook geen lessen, zoals bij de andere twee projecten het geval is. Het gaat louter om enkele jamsessies gaat. Daarvan acht de helft (47%) het toch mogelijk dat ze er beter van gaan spelen en een derde (35%) denkt dat dit niet zo is.

3.4: LEEREFFECTEN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
Naspelen	47	53%	2	5%	22	42%
Improviseren	30	34%	9	23%	22	42%
Samen spelen	46	52%	13	33%	22	42%
Gevoel voor ritme	53	60%	5	13%	27	52%
Toonhoogtes herkennen	19	21%	5	13%	16	31%
Muzieknoten lezen	43	48%	1	3%	29	56%

Er is in de enquête ook in gegaan wat men zoal leert op muzikaal gebied.

De wijkorkestleden geven het vaakst aan dat ze meer gevoel voor ritme krijgen: dit geeft tweederde (60%) aan. Daarna vinden ze het vaakst dat ze bestaande muziek leren naspelen, dat ze leren samen spelen en op elkaar afstemmen en dat ze muzieknoten leren lezen: deze leereffecten worden door de helft (circa 50%) erkent. Veel minder vaak menen ze dat ze leren improviseren of zelf melodieën leren maken (34%) of toonhoogtes leren herkennen (21%). Andere (niet voor gecategoriseerde) effecten, die ze aangeven zijn: *Muziektermen of muziekbegrippen* (3x), *Akkoorden* (2x), *Gitaar spelen*, *Het instrument leren kennen*, *Meer leren over bepaald onderwerp*, *Met cijfers en niet met noten lezen* en *Tokkelen*.

Bij *Brass Meets* zijn de door de deelnemers gesignaleerde leereffecten iets geringer en de mate waarin de diverse leereffecten worden gesignaleerd loopt iets minder sterk uiteen, maar binnen deze groep is dan ook al meer muzikale ervaring. Het vaakst vindt deze groep dat het muzieknoten leert lezen en meer gevoel voor ritme ontwikkelt: dat geeft de helft (circa 54%) aan. Daarna wordt regelmatig aangegeven dat ze leren naspelen, improviseren en samenspelen: dit wordt elk door tweevijfde (42%) aangegeven. Tot slot meent een derde (31%) dat het toonhoogtes leert herkennen. Zelfgeformuleerde aanvullingen zijn: *Het belang van theorie: dat komt eerst en dan komt de rest van zelf. Plus: een andere kijk op techniek, Hoe je de drumsticks beter vast kan houden, Ik kon al beetje noten lezen, maar dat is opgefrist en Nederlands notensysteem (in Portugal gebruiken ze do-re-mi en in NL a-b-c).*

Alhoewel de deelnemers aan *R'Voices* geen les krijgen en veelal reeds de nodige vaardigheden hebben opgedaan, zijn bij deze groep toch ook muziekeducatieve effecten aangegeven. Weliswaar in veel mindere mate dan bij de andere twee groepen. Een derde (33%) geeft aan dat het leert samen spelen en een kwart (23%) leert improviseren. Gevoel voor ritme en het herkennen van toonhoogtes wordt elk bij een tiende (13%) verbeterd. Een enkeling meent dat die beter gaat naspelen of muzieknoten leert lezen. Zelfgeformuleerde leereffecten, zijn: *Jammen, Stageperformance en Verschillende hoogtes gebruiken.*

Leidt de toegenomen interesse voor muziek tot het voornemen om nog meer aan muziek te gaan doen? Tweederde (68%) van de ondervraagde Music Mattersdeelnemers geeft hier een bevestigend antwoord op, een kwart (23%) aarzelt hier nog over en nog geen tiende (8%) geeft aan in de toekomst zeker nog meer aan muziek te gaan doen. Dit verschilt niet tussen de drie groepen.

3.5: VAN PLAN OM MEER AAN MUZIEK TE GAAN DOEN	Totaal	
	aantal	%
nee	12	8%
misschien	35	23%
ja	102	68%
TOTAAL	149	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 32 (waarvan 23 bij de wijkorkesten)²⁹

Een kwart van alle drie de groepen overweegt om ook ergens anders muzikles te gaan volgen. Daarnaast overweegt bijna de helft (44%) van de Brassbandleerlingen om een ander instrument te gaan spelen. Één daarvan geeft daarbij aan: *Ik wil een ander type drum gaan spelen voor de uitdaging en ten behoeve van bredere kennis.* Vijf leerlingen van de Brassbandschool formuleren de volgende voornemens: *Meer oefenen (2x), In een band spelen, Meer lessen op de Brassbandschool volgen (als dat mogelijk zou zijn!) en Meer optreden.*

Bij de wijkorkesten overweegt een iets geringer aandeel (34%) een overstap naar (nog) een ander instrument. Vijf wijkorkestleden geven nog andere voornemens op, namelijk: *Zelf gaan rappen, Zelf streetdance gaan doen, Doorgaan met dwarsfluit, Zelf een band beginnen en Zelf meer muziek spelen.*

3.6: VOORNEMENS (muziekeducatief)	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets		geen verschil	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Ook ergens anders muzikles volgen							45	25%
Nog een ander instrument gaan spelen	30	34%	8	20%	23	44%		
Iets anders	5	6%	18	45%	5	10%		

Aantal ontbrekende antwoorden: 3 (van degenen die aangaven meer aan muziek te willen gaan doen)

Hiervoor bleek al dat de jamsessies van *R'Voices* ook impulsen geven om instrumenten te verkennen. Een vijfde (20%) van deze groep wil nog een ander instrument gaan spelen. Het kan gaan om vocalisten, die zichzelf muzikaal willen begeleiden. Deze groep formuleert vaak nog andere (grote)

²⁹ Het grote aantal ontbrekende antwoorden geeft aan dat men moeilijk een eerlijk antwoord kan geven op deze vraag.

ambities, zoals: Meer optreden (2x), Zangles nemen (2x), Aan meer audities meedoen en netwerken, Choose the right way, Een eigen band opzetten, Groot worden, Making more music: whatever it is beside hiphop, Opnames maken en muzikanten zoeken, Optreden tot ik er bij neerval, Rappen, Thuis meer muziek maken, Verder oefenen, Verder waar ik mee bezig ben (rappen) en Werken aan techniek (zang) en leren ontwikkelen eigen stijl.

Cultuurparticipatie

Twee van de in de enquêtes getoetste voornemens zijn te beschouwen als effecten op het gebied van cultuurparticipatie. Het gaat om meer thuis naar muziek luisteren en meer naar muziekkuitvoeringen gaan. Deze voornemens zijn elk door ongeveer een vijfde van alle drie de groepen aangegeven.

3.7: VOORNEMENS (cultuurparticipatie)	geen verschil	
	aantal	%
Thuis meer naar muziek luisteren	39	22%
Meer naar muziekkuitvoeringen gaan	35	19%

Is de belangstelling voor muziek vergroot als gevolg van Music Matters? Dit blijkt vooral het geval bij de deelnemers van Brass Meets, waarvan de overgrote meerderheid (83%) aangeeft dat er meer liefde voor muziek is ontstaan. Bij de wijkorkestleden geldt dit voor tweederde (66%). Van de deelnemers van R'Voices, waarvan vele ongetwijfeld al veel van muziek hielden, geeft de helft aan dat er toch nog meer liefde voor muziek is bijgebracht.

3.8: MEER VAN MUZIEK GAAN HOUDEN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
nee	29	34%	17	50%	8	17%
ja	56	66%	17	50%	38	83%
TOTAAL	85	100%	34	100%	46	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 16

Er is een geringe verbreding van muzikale belangstelling te signaleren (zie tabel 5 in bijlage 4)³⁰. Bij een kwart van alle drie de groepen is (meer) interesse in hiphop ontstaan. Bij driekwart was die belangstelling al aanwezig: kennelijk is deze interesse verdiept. Bij een tiende ontstond meer interesse voor R&B en popmuziek, hierbij gaat het nog vaker om een verdieping van al bestaande belangstellingen. Klassieke muziek, wereldmuziek en blues/jazz zijn ook bij een tiende (meer) in beeld gekomen: hierbij gaat het vaker om een nieuwe interesses. Voor de overige genres (reggae, metal/gotic, kerkmuziek en punk) is nauwelijks meer interesse ontstaan. Bij de wijkorkesten heeft een aantal kinderen toegevoegd dat ze de specifieke muziek voor hun eigen instrument meer zijn gaan waarderen (muziek voor drum, conga en saz).

Om na te gaan of de muzieksmaak door deelname aan Music Matters dusdanig verandert dat het gaat afwijken van de peergroep is gevraagd of de deelnemers dezelfde smaak hadden als hun vrienden en zo ja of dit door de deelname Music Matters niet meer het geval is. Dit laatste wordt door 8% bevestigd.

3.9: DEZELFDE MUZIEKSMAAK ALS VRIENDEN	geen verschil	
	n	%
nee, die hebben en hele andere smaak	50	29%
eerst wel, maar door Music Matters heb ik een andere muzieksmaak gekregen	14	8%
ja, we houden van dezelfde muziek	109	63%
TOTAAL	173	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 8

³⁰ Door de lage aantallen met veranderende interesses per groep zijn er geen significante verschillen tussen de groepen aan te tonen.

Ook hierin verschillen de drie groepen niet. Het blijkt overigens dat een derde sowieso al een andere muzieksmaak had dan de eigen vriendenkring. Dit is opmerkelijk, omdat afstemming van de smaak op die van vrienden, met name in de adolescentiefase, waarin veel van de onderzochte deelnemers zich bevinden, veelal groot is. Uit verdere analyse blijkt dan ook dat degenen in de leeftijd van 13 tot en met 18 jaar vaker dezelfde muzieksmaak hebben dan hun vrienden (dat geldt voor driekwart van hen) dan bij jongere of oudere personen het geval is (daarbij geldt dit voor circa de helft). Dat er zo vaak sprake is van van de peergroup afwijkende muziekvoorkeuren zal komen doordat de vriendenkring van de Music Mattersdeelnemers cultureel divers is.

Sociale effecten

Ontmoeting

Een basis van een vruchtbare ontmoeting is dat men er een positief gevoel aan over houdt. In de enquête is gevraagd of de deelnemers vrolijker worden van de bijeenkomsten in het kader van Music Matters. Op deze vraag geeft ruim de helft (56%) van de deelnemers ronduit een positief antwoord. Een kwart wordt soms vrolijker van een Music Mattersbijeenkomst. Een vijfde kan dit effect niet beamen. Dit verschilt niet tussen de drie projecten³¹.

3.10: GAAT VROLIJKER WEG	geen verschil	
	aantal	%
nee	31	19%
soms	42	25%
ja, meestal wel	94	56%
TOTAAL	167	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 14 (waarvan 7 bij R'Voices)

In hoeverre ontmoeten de deelnemers nieuwe mensen? De meerderheid (88%) van de ondervraagden geeft aan dat het nieuwe contacten opdoet tijdens Music Mattersbijeenkomsten. Ook dit verschilt niet tussen de drie groepen. Een deelnemer aan *Brass Meets* geeft spontaan aan dat hij geniet van de "inspiratie die het spelen met young kids biedt".

3.11: NIEUWE MENSEN LEREN KENNEN	geen verschil	
	aantal	%
nee	20	12%
ja	146	88%
TOTAAL	166	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 15

Hoe meer mensen er komen kijken naar de uitvoeringen van Music Matters deelnemers, hoe groter de ontmoetingskansen. De helft (52%) van de deelnemers geeft aan dat familie en/of vrienden meestal komen kijken, bij een derde (37%) is dat soms het geval en bij een tiende (10%) nooit. Opnieuw verschilt dit niet tussen de drie groepen.

3.12: FAMILIE/VRIENDEN KOMEN KIJKEN NAAR UITVOERINGEN	geen verschil	
	n	%
nee	18	10%
soms	64	37%
ja, meestal wel	90	52%
TOTAAL	172	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 9

³¹ De deelnemers van R'Voices tenderen positiever te zijn dan de andere twee groepen, maar doordat relatief veel van hen deze vraag niet beantwoorden is het verschil niet significant.

De Music Mattersdeelnemers ontdekken ook nieuwe plekken en verbreden zodoende hun eigen horizon. Dit geldt vooral voor de deelnemers aan *Brass Meets*, waarvan 80% dit aangeeft. Van de *R'Voices*groep geeft tweederde (59%) dit aan. Voor de wijkorkestleden geldt dat die het minst vaak nieuwe plekken ontdekken: daarvan geeft de helft (47%) dit aan.

3.13: NIEUWE PLEKKEN LEREN KENNEN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
nee	46	53%	14	41%	10	20%
ja	41	47%	20	59%	39	80%
TOTAAL	87	100%	34	100%	49	100%

Aantal ontbrekende antwoorden: 11 (waarvan 6 bij *R'Voices*)

Wijkorkestleden ontdekten het vaakst wijkgebouwen: dit geeft een derde (30%) aan. Daarna zijn andere scholen het meest genoemd (door 21%). De Doelen en het WMDC zijn geregeld naar voren gebracht, maar andere SKVR-locaties en festivals zijn nauwelijks door deze groep genoemd. Wel geeft een wijkorkestlid nog een andere ontdekte plek aan, namelijk sportcentrum Schuttersveld.

*R'Voices*deelnemers noemen het vaakst wijkgebouwen en het WMDC: beide locaties zijn door een kwart (25%) aangegeven. Daarna ontdekte deze groep het vaakst SKVR-locaties (20%). Ook noemen ze meerdere malen popfestivals en Dunya.

Leerlingen van de Brassbandschool ontdekten het vaakst scholen (33%), straatfestivals (31%), hieronder valt ook het Zomercarnaval, en de Doelen (25%). Daarnaast zijn popfestivals, het WMDC en andere SKVR-locaties en wijkgebouwen ook geregeld genoemd. Zij noemen ook: *de spido, andere steden en het schouwburgplein*.

3.14: ONTDEKTE PLEKKEN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets		geen verschil	
	n	%			n	%	n	%
scholen	19	21%	1	3%	17	33%		
wijkgebouwen	27	30%	10	25%	7	13%		
WMDC	5	6%	10	25%	8	15%		
Andere SKVR-locaties	1	1%	8	20%	9	17%		
De Doelen	8	9%	0	0%	13	25%		
straatfestivals	2	2%	0	0%	16	31%		
popfestivals	2	2%	5	13%	10	19%		
Dunya	0	0%	3	8%	3	6%		
poppodia							5	3%

Slechts één plek is door alle drie de groepen even vaak als nieuw ontdekt naar voren gebracht: dit betreft poppodia, maar dit is slechts door 3% genoemd.

Sociale participatie

In hoeverre versterken de deelnemers door Music Matters hun sociale vaardigheden? Het vaakst is aangegeven dat ze leren samenwerken (51%), dat ze leren luisteren (45%) en dat ze leren om iets nieuws uitproberen (39%). Veel minder vaak wordt gerapporteerd dat ze leren op tijd te komen (18%) en informatie over andere culturen opdoen (13%). Een enkeling geeft aan dat er nieuwe woorden worden geleerd (6%). Dit betreft vooral muziekbegrippen, maar een deelnemer aan *R'Voices* geeft aan dat zij beter Nederlands leert spreken. Hierin doen zich geen verschillen voor tussen de drie groepen

3.15: SOCIALE VAARDIGHEDEN	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets		geen verschil	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Samenwerken							93	51%
Naar anderen luisteren							81	45%
Iets nieuws uitproberen							70	39%
Op tijd komen							33	18%
Informatie over andere culturen							23	13%
Nieuwe woorden							10	6%
Vragen stellen om meer te leren	27	30%	6	15%	26	50%		
Meer geduld hebben	30	34%	6	15%	22	42%		
Geen enkel leereffect gerapporteerd	10	11%	9	23%	6	12%		

De leerlingen van de brassbandschool vinden het vaakst dat ze leren vragen te stellen: dit geeft de helft (50% aan) en ook dat ze meer geduld ontwikkelen (42%). Zij formuleren zelf nog enkele verregaande sociale leerpunten, namelijk: *Minder blowen, Heb wel fouten gemaakt in hoe ik met partners omgegaan ben. Nu leer ik hoe het wel moet, Van mijn verlegenheid afkomen, Meer zelfvertrouwen, Aanwijzingen en gebaren van docent of bandleider volgen. Als ik het even niet meer weet, dan goed naar de anderen luisteren, dan pik je het weer op, Tijd beter benutten: dat je iets zinnigs kunt doen met je vrije tijd, Even gas terugnemen als ik het niet snap, Ik leer dat muziek belangrijk is en Ik leer tegelijk met anderen te spelen.*

Van de wijkorkestleden signaleert een derde (30%) dat het leert vragen stellen en eveneens een derde (34%) geeft aan meer geduld te ontwikkelen.

De deelnemers aan R'Voices rapporteren vaker helemaal geen leerpunten (23%) dan de andere twee groepen (circa 11%). Dit blijkt vooral te komen doordat ze niet vaak leren om vragen te stellen of geduldiger te zijn: deze leerpunten geeft slechts 15% van de R'Voicesgroep aan. Het is mogelijk dat dit komt doordat ze deze sociale vaardigheden al goed hebben ontwikkeld. Het kan ook zijn dat geduld betrachten en vragen stellen meer wordt geleerd in een klassieke lessituatie, waarvan bij R'Voices geen sprake is. Een nog meer voor de hand liggende verklaring is dat leden van de wijkorkesten en de brassbandschool wekelijks les krijgen, terwijl de jazzmuzikanten slechts incidenteel bij elkaar komen. Zij krijgen dus minder kansen om sociale vaardigheden op te doen. Toch steken ze, naar eigen zeggen, wel belangrijke sociale vaardigheden op: want zelfgeformuleerde sociale effecten van deze groep zijn: *zelfvertrouwen en op een podium staan.*

Resultaten en aandachtspunten

De docenten en organisatoren van Music Matters en de kans die wordt geboden om iets te leren over muziek, worden zeer positief gewaardeerd door de geraadpleegde deelnemers: beide aspecten krijgen een rapportcijfer van gemiddeld een 8½. Ook de projecten als geheel en de sfeer worden als zeer goed ervaren: beide aspecten krijgen een dikke 8. Dit verschilt niet tussen de onderzochte projecten. Die creëren kennelijk een setting waarin deelnemers open gaan staan voor hetgeen ze kunnen leren.

Muziekeducatieve leereffecten (talentontwikkeling) zijn goed merkbaar. Die verschillen niet tussen de drie groepen als het gaat om stimulansen om meer aan muziek te gaan doen. Tweederde van de ondervraagde deelnemers is door Music Matters van plan om meer aan muziek te gaan doen en een kwart aarzelt hier nog over. Bij een kwart leeft het voornemen om ook ergens anders muzikales te gaan volgen. De overige muziekeducatieve effecten hangen samen met de mate waarin de doelgroep meer muzikale ervaring heeft en verschillen in de inhoud van de projecten (zie de specificaties hieronder).

Cultuurparticipatieve effecten zoals die met de enquête zijn gemeten blijken gering en verschillen niet significant tussen de drie groepen. Een vijfde van de deelnemers wil door Music Matters thuis meer naar muziek gaan luisteren en eveneens een vijfde wenst meer naar muzikuitvoeringen te gaan. In hoeverre Music Matters tot een duurzame toename in interesse voor muziek en cultuur leidt, is nu nog niet te meten. Wel is er een geringe verbreding van muzikale interesses vastgesteld en een verdieping van de reeds bestaande belangstelling voor hiphop. Nog geen tiende geeft aan dat muzikale voorkeuren door deelname aan Music Matters zijn gaan afwijken van vrienden. Een kwart van de 13 tot en met 18-jarigen en de helft van de jongere en oudere deelnemers had echter al een andere muziksmak dan de peergroep. Dit kan komen doordat ze een cultureel diverse vriendenkring hebben.

Ontmoetingen worden veelvuldig en bij alle drie de projecten in gelijke mate geboden. De meerderheid (88%) van de deelnemers geeft aan dat het nieuwe contacten opdoet tijdens de Music Mattersbijeenkomsten. Ruim de helft wordt vrolijker van deze bijeenkomsten, een kwart soms en een vijfde nooit. Bij de helft komen familieleden en/of vrienden altijd kijken naar optredens in het kader van Music Matters, bij een derde is dit soms het geval en bij een tiende nooit.

Sociale vaardigheden (empowerment) worden, in meerdere en mindere mate, bevordert. De helft van alle drie de groepen geeft aan dat het leert samenwerken door de deelname aan Music Matters, bijna de helft leert luisteren en twee vijfde leert iets nieuws uitproberen. Veel minder vaak wordt gerapporteerd dat ze op tijd leren komen (dit geeft bijna een vijfde aan) of dat er informatie over andere culturen wordt opgedaan (dit geeft ruim een tiende aan).

Aandachtspunten

- De cultuurparticipatiedoelstelling lijkt het minst goed uit de verf te komen. Uit de analyse van de deelproject gebonden doelstellingen blijkt dat het accent veel meer ligt op talentontwikkeling dan op cultuurparticipatie. Bovendien hangt dit laatste af van de mate waarin het lukt om de andere doelstellingen te bevorderen. Pas als interesse in muziek, ontmoetingen en empowerment zijn gerealiseerd bij de deelnemers, kunnen zij open gaan staan voor muziek en andere uitingen van subculturen waartoe ze zelf niet behoren. Indien Music Matters meer stimulansen wil geven aan cultuurparticipatie kan dit bijvoorbeeld door uitstapjes te organiseren naar muzikuitvoeringen van andere Music Mattersprojecten of van Rotterdamse muzikgezelschappen. In het laatste geval dienen die concerten wel afgestemd te worden op de doelgroep, zoals bijvoorbeeld gebeurt in het kader van *Cultuurbuur*. Hierbij wordt de gepresenteerde muziek toegankelijk gemaakt door speelse interacties met het publiek en tussentijdse toelichtingen van de muzikanten (Ranshuysen 2008). Gezien de samenstelling van de doelgroepen is het van groot belang dat er een dynamisch cultuurbegrip wordt gehanteerd. Dit betekent dat er niet wordt uitgegaan van louter 'hoge cultuur' en enkel het aanbod op reguliere podia. In het verdiepende onderzoek naar muziekeducatieve effecten wordt hier nog uitgebreider op ingegaan (Van der Geest, 2010b).
- Music Matters blijkt stimulansen te bieden om ook elders muzikales te gaan volgen. Het is belangrijk dat de deelnemers kansen wordt geboden om dit daadwerkelijk te gaan doen: uit de verzamelde kwalitatieve data blijkt dit nog heel weinig gebeurt (Van der Geest, 2010b).

- Bij de ontwikkeling van sociale vaardigheden zou het stimuleren van interesse voor andere culturen meer aandacht kunnen krijgen: dit komt zowel de beoogde vergroting van cultuurparticipatie als de verdieping van ontmoetingen ten goede.
- Indien het op tijd komen problemen geeft, zouden daar specifieke maatregelen voor ontwikkeld moeten worden, want dat blijkt tot dusver geen belangrijk leerpunt.
- In de verdiepende studie naar sociale effecten wordt meer gedetailleerd aangegeven in welke opzichten Music Matters succesvol is als het gaat om sociale effecten. In deze studie wordt gepleit voor een aanscherping van de sociale doelstelling om die nog gericht te kunnen nastreven (Trienekens en Pruijser, 2010).

Wijkorkesten

Talentontwikkeling (*Herkenning, ontwikkeling en kwalitatieve bevordering van potentieel muzikaal talent*)

De wijkorkesten bieden het vaakst stimulansen om voor het eerst muziek te maken: dit project richt zich dan ook op de jongste en minst in muziek maken ervaren doelgroep. Ruim de helft van de wijkorkestleden geeft aan dat het voor het eerst serieus muziek is gaan maken. Een enkeling is voor het eerst gaan zingen, doordat er ook liedjes worden ingestudeerd. Een kwart maakte al wel eens muziek, maar is een ander instrument gaan bespelen. Kennelijk kiezen de deelnemers regelmatig voor een muziekinstrument waarmee ze nog geen ervaring op hadden gedaan. De gitaar is elk jaar het meest bespeelde instrument: dit is door circa een kwart van alle wijkorkestleden aangegeven. De niet-westerse instrumenten cajon en saz worden door bijna een tiende van de wijkorkestleden bespeeld. Deze keuze wordt ingeperkt door de opbouw van het betreffende orkest. Een derde van de deelnemers overweegt om (nog) een ander instrument te gaan bespelen.

Tweederde vindt dat het beter muziek leert maken en een derde weet dat nog niet zeker. Niemand meent dat die muzikaal niet vooruit gaat. De wijkorkestleden geven het vaakst aan dat ze meer gevoel voor ritme krijgen: dit geeft tweederde aan. De leereffecten 'bestaande muziek leren naspelen', 'leren samen spelen' en 'muzieknoten leren lezen' worden door de helft onderkent. Een derde meent dat het leert improviseren en tot slot geeft een vijfde aan toonhoogtes te leren herkennen. Het gesignaleerde muziekeducatieve leereffect is hiermee bij de wijkorkestleden het grootste, maar zij waren dan ook vooraf veel minder ervaren in muziek maken dan de andere twee groepen.

Cultuurparticipatie (*Stimulering en inspiratie van kinderen door hen te laten luisteren naar, samenspelen met of les te krijgen van professionele musici en 'rolemodels'*)

Naast de reeds genoemde voor alle drie de doelgroepen geldende geringe cultuurparticipatieve effecten, blijkt dat bij tweederde van de wijkorkestleden meer liefde voor muziek is ontstaan.

Ontmoeting (*Ontmoeting, kennismaking en langdurig en intensief contact tussen kinderen van verschillende scholen, wijken en culturele en/of sociaal-economische achtergronden en tussen mensen van verschillende leeftijden met verschillende achtergronden*)

Naast de reeds genoemde kansen op ontmoetingen, die niet verschillen tussen de drie groepen, blijkt de helft van de wijkorkestleden nieuwe plekken te ontdekken. Bij de andere twee groepen gaat het om grotere aandelen. De ontdekte plekken betreffen het vaakst wijkgebouwen (dit geeft een derde aan) en andere scholen (door een vijfde genoemd), maar De Doelen en het WMDC zijn ook geregeld genoemd. In hoeverre hierdoor langdurige en intensieve contacten ontstaan tussen mensen die elkaar anders niet hadden leren kennen, is (nog) niet duidelijk.

Sociale participatie

Ontwikkeling van affectieve vaardigheden bij kinderen en jongeren die deelnemen aan de projecten, zoals het naar elkaar luisteren, samen werken, respect, geduld, plezier en onderlinge waardering.

Naast de reeds genoemde voor alle drie de doelgroepen geldende effecten, blijkt een derde van deze groep te leren om meer geduld te hebben en bijna een derde leert vragen te stellen. Hiermee scoren de wijkorkestleden minder goed op sociale leereffecten dan de brassbandschooll leerlingen.

Aandachtspunten

- Aan de orde kwam al dat de deelnemers vaak uit gezinnen komen waar al aan muziek wordt gedaan. Het aandeel kinderen dat al eerder actief met muziek bezig was, is daarmee groter dan verwacht mag worden. Het is belangrijk dat kinderen zonder muzikale ervaring nog nadrukkelijker worden geworven.
- Aangezien een derde van de wijkorkestleden overweegt om een ander instrument te gaan bespelen en de instrumentkeuze wordt ingeperkt door de aard van het wijkorkest waaraan men deelneemt, zou bekeken kunnen worden in hoeverre die wens is te honoreren.
- Om recht te doen aan de aan dit project verbonden cultuurparticipatieve doelstelling om stimulerende en inspiratie te bieden door uitvoeringen van, samenspel met en lessen van professionele musici en 'rolemodels', zouden er meer gastoptredens gerealiseerd kunnen worden. In het vorige hoofdstuk is al gesuggereerd om muzikale familieleden van wijkorkestleden uit te nodigen. Het uitnodigen van Brassbandschoolleerlingen of R'Voicesdeelnemers is ook een goede gedachte.

R'Voices

Talentontwikkeling (*Jongeren de kans te geven hun talent te benutten en een niveau hoger te komen*). Het meest genoemde leereffect van R'Voices is samenspel (door een derde aangegeven) en improviseren (door een kwart genoemd). Dit is dan ook de bedoeling van de jamsessies. Gevoel voor ritme en het herkennen van toonhoogtes worden allebei bij een tiende verbeterd. Een enkeling geeft ook aan dat die beter gaat naspelen of muzieknoten leert lezen. In de inleiding is aangegeven dat R'Voices valt binnen het *showcasemodel*, waarbij promotie minstens zo belangrijk is als scholing. Het is daarom niet vreemd dat de R'Voicesdeelnemers minder muzikeducatieve leerpunten melden dan bij de andere twee projecten het geval is. Die vallen binnen het *productiehuismodel*, waar scholing centraal staat. Toch zijn de deelnemers aan R'Voices net zo enthousiast over de kansen om over muziek te leren als bij de andere twee projecten blijkt. Dit zal komen doordat ze ook vaardigheden opdoen waarnaar niet in de enquête is gevraagd, zoals: podiumpresentatie en het zich laten inspireren door andere muzikanten. Een enkeling is door de deelname aan de jamsessie voor het eerst een muziekinstrument of een ander instrument gaan bespelen. Een vijfde overweegt om (nog) een ander instrument te gaan spelen: dit kan ook het muzikaal begeleiden van eigen zang inhouden. Bijna de helft van de R'Voicesdeelnemers formuleert specifieke voornemens om naar aanleiding van Music Matters nog meer aan muziek te gaan doen, waaruit een grote ambitie blijkt. Alhoewel R'Voices geen lessituatie biedt en de deelnemers daaraan veelal reeds de nodige vaardigheden hebben opgedaan, meent een vijfde wel dat ze beter leren spelen, de helft acht dit mogelijk en een derde denkt dat dit niet zo is.

Cultuurparticipatie (*Cultuurbeleving stimuleren*)

Naast de reeds genoemde voor alle drie de doelgroepen geldende effecten, geeft de helft van de deelnemers van R'Voices aan dat er nog meer liefde voor muziek is bijgebracht dan bij deze groep van muzikliefhebbers toch al het geval was.

Ontmoeting (*kennismaking met cultuuruitingen van jongeren en verschillende culturen vergroten door ontmoeting en uitwisseling van de talenten en hun skills*).

Naast de reeds genoemde voor alle drie de doelgroepen geldende ontmoetingskansen, blijkt twee derde van deze groep nieuwe plekken te ontdekken. Het gaat het vaakst om wijkgebouwen en het WMDC (door een kwart genoemd) en om andere SKVR-locaties (door een vijfde genoemd). Ook noemen ze meerdere malen popfestivals en Dunya.

Sociale participatie (*Jongeren de kans bieden om met hun muzikale kwaliteiten zelfrespect te veroveren en respect voor anderen te krijgen*)

Deze groep doet in veel opzichten in gelijke mate sociale vaardigheden op als de andere twee groepen. Deelnemers aan R'Voices leren echter veel minder dan de andere twee groepen vragen te stellen of geduld te hebben. Beide leereffecten worden slechts door een tiende gerapporteerd. Dit kan komen doordat deze effecten meer worden bewerkstelligd in een meer op scholing gerichte situatie (het *productiehuismodel*) dan bij de als *showcasemodel* vormgegeven R'Voices. Deelnemers aan de wijkorkesten en de brassbandschool krijgen wekelijks les, terwijl de jazzmuzikanten slechts incidenteel bij elkaar komen. Zij krijgen dus minder kansen om sociale vaardigheden op te doen.

Aandachtspunt

- Aangezien bij de beoogde sociale vaardigheden binnen dit project nadrukkelijk respect voor anderen wordt nagestreefd, mag verwacht worden dat deze groep significant beter scoort op de leereffecten samenwerken, naar anderen luisteren, iets nieuws uitproberen en informatie over andere culturen opdoen. Dit is echter niet het geval. Wellicht verdient het stimuleren van deze vaardigheden meer aandacht.

Brass Meets

Talentontwikkeling (Het aanwezige muzikaal potentieel ontwikkelen en verbeteren van de muzikale kwaliteit van brassbands, onder andere door het vergroten van het aantal blazers in brassbands)

Een derde van de deelnemers is voor het eerst muziek gaan maken en ruim een kwart is een nieuw instrument gaan bespelen. Het lukt om enkele drummers te interesseren voor een blaasinstrument en ruim een derde van degenen die voor het eerst een muziekinstrument zijn gaan bespelen, koos voor een blaasinstrument. Het aandeel blazers onder de leerlingen nam iets toe van 33% in 2007 naar 40% in 2009. Die toename betreft trompetspelers, het aandeel trombonespelers bleef ongeveer gelijk. Daarnaast stappen enkele leerlingen over op een ander, veelal moeilijker, slagwerkinstrument dan ze voorheen bespeelden. Bijna de helft van de Brassbandschoolleerlingen overweegt nog om een ander instrument te gaan spelen.

Bijna tweederde van de deelnemers aan Brass Meets vindt dat het beter muziek leert maken, een derde weet dat nog niet zeker en een tiende meent dat dit niet het geval is. Het vaakst vindt deze groep dat het muzieknooten leert lezen en meer gevoel voor ritme ontwikkelt: dit geeft de helft aan. Tweevijfde van de brassbandschoolleerlingen vindt dat het leert naspelen, improviseren of samenspelen. Tot slot leert een derde toonhoogtes herkennen. De wijkorkesten en de brassbandschool zijn voorbeelden van het productiehuismodel, waarbij scholing voorop staat. Het blijkt echter dat de brassbandleerlingen minder goed scoren op muzikeducatieve effecten dan de wijkorkestleden. Dit zal komen doordat de laatste groep veelal op een veel lager niveau start dan de oudere en meer muzikaal ervaren brassbandgroep, veelal reeds in een band speelden. De verschillende muzikeducatieve effecten lopen bij de brassbandschool minder sterk uiteen. Dit zal komen doordat er minder variatie is in docenten en lessituaties dan bij de wijkorkesten het geval is.

Cultuurparticipatie (Deelnemers en publiek van formele hofabracircuit en de Afro-Caribische brassbands maken kennis met de verschillende brasstradities)

Naast de reeds genoemde voor alle drie de doelgroepen geldende effecten, geeft een grote meerderheid (83%) aan dat door deelname aan de Brassbandschool meer liefde voor muziek is ontstaan. Dit is veel meer dan bij de andere twee projecten het geval bleek. In hoeverre deze toename in interesse zich uitstrekt naar andere (westerse) brassmuziek is niet getoetst.

Ontmoeting (Kennismaking, samenwerking en ontmoeting tussen studenten en docenten van de dirigentenopleiding en hofabra-directies met de deelnemende musici van de Brassbandschool)

Alhoewel dit project een vrij beperkte invulling van de ontmoetingsdoelstelling kent (die beslaat alleen het brassbandcircuit), biedt het even veel ontmoetingskansen als de andere twee projecten. Bovendien blijkt een de overgrote meerderheid van deze groep (80%) nieuwe plekken te ontdekken. Zij treden dan ook regelmatig op. Als nieuw ontdekte plekken worden het vaakst scholen en straatfestivals genoemd (beide door een derde) en de Doelen (door een kwart). Daarnaast noemen ze opvallend vaak andere SKVR-locaties dan de SKVR-locatie waarin ze les krijgen, het WMDC, popfestivals en wijkgebouwen.

Sociale participatie (niet gespecificeerd)

Alhoewel er geen specifieke sociale participatiedoelstelling is aangegeven, geeft de helft van deze groep aan dat het door de brassbandschool leert vragen te stellen en twee vijfde ontwikkelt meer geduld. Hiermee scoren ze beter dan de wijkorkesten. Kennelijk biedt dit project goede mogelijkheden om sociale vaardigheden op te doen. Dit blijkt ook uit zelfgeformuleerde antwoorden, waarin onder andere wordt gemeld dat er meer zelfvertrouwen ontstaat en dat wordt geleerd om vrije tijd op een meer zinnige wijze door te brengen. Het is goed mogelijk dat de *peertraining* (het onderling aan elkaar overdragen van vaardigheden) bij de brassbandschool bevorderlijk is voor de sociale effecten.

Aandachtspunten

- Gezien de grote bereidheid bij de Brassbandschoolleerlingen om een ander instrument te gaan spelen, liggen er kennelijk nog kansen om het aantal blazers en de variatie in slagwerkinstrumenten in brassbands nog meer te vergroten.
- De ontmoetingsdoelstelling is bij dit project het minst uitgewerkt, terwijl het daarop het beste scoort.
- De vele optredens die *Brass Meets* organiseert, bieden uitstekende kansen voor de Antilliaanse gemeenschap om zich positief te profileren op plekken waar ze doorgaans niet komen. Dit zou als een apart streven in de ontmoetingsdoelstelling opgenomen kunnen worden.
- Het stimuleren van sociale vaardigheden is bij dit project niet als doelstelling benoemd, terwijl de effecten op dit gebied groot zijn. Dit pleit ervoor om deze doelstelling een prominente plek te geven. Aangezien uit het eerste hoofdstuk blijkt dat het ontbreken van competenties zoals afspraken nakomen en afmaken waaraan je begint tot grote uitval leidt, zouden deze vaardigheden meer bewust getraind kunnen worden.

Tot slot

In deze rapportages zijn muzikeducatieve en sociale effecten afzonderlijk bekeken en gerapporteerd. Sociale vaardigheden zijn echter niet alleen van belang voor de persoonlijke zelfversterking van de Music Mattersdeelnemers, maar ook om muzikeducatieve effecten te versterken. Het gaat immers om basale vaardigheden die nodig zijn om iets van de geboden muzikeducatie te kunnen opsteken. In de studie naar sociale effecten (Trienekens en Pruijser, 2010) wordt hier nog verder op ingegaan. Het is sowieso aan te raden om deze studie en die over de sociale effecten (Van der Geest, 2010b) in het verlengde van deze rapportage na te slaan. Dit rapport biedt immers slechts een eerste beeld van de gesignaleerde effecten van Music Matters: de twee verdiepende studies werken uit waarom deze effecten plaatsvinden en hoe ze nog verder zijn te versterken.

LITERATUUR

Bork, R. van (2008) *395 minuten. Amateurpopmuziek in Nederland*.
Rotterdam: Kunstfactor / Popunie / &Concept.

Broek, A. van den, J. de Haan en F. Huysmans (2009) *Cultuurbewonderaars en cultuurbeoefenaars*.
Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

COS (2009) *Kerncijfers Rotterdam 2008* Rotterdam: Centrum voor Onderzoek en Statistiek.

Elffers, A., C. van der Hoeven en L. Ranshuysen (2004) *Gezocht: jonge theaterbezoekers. Onderzoek naar succesvolle methodieken voor jongerenmarketing in de podiumkunsten*.
Rotterdam: Onderzoeksbureau Letty Ranshuysen.

Geest, N. van der en M. Vlind (2008) *Talentontwikkelingsprojecten Stichting DOEN, onderzoek naar bereik en doorstroom*.
Utrecht: Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Centrum voor Interculturele Studies.

Geest, N. van der, m.m.v. Ariane Vervoort (2010) *Samenwerking, Music Matters en haar partners*.
Utrecht: Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Centrum voor Interculturele Studies.

Geest, N. van der (2010a) *Music Matters, samenwerkingsonderzoek. Eindadvies*.
Utrecht: Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Centrum voor Interculturele Studies.

Geest, N. van der (2010b) *Muziekeducatieve Effecten van Music Matters*
Utrecht: Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Centrum voor Interculturele Studies.

Knol (2006) *Music Matters 2007-2010 Ontmoeting en participatie in Rotterdam*.
Rotterdam: Stichting Music Matters.

Lenstra (2008) *Jaarplan 2009 Music Matters*. Rotterdam: Stichting Music Matters.

Ranshuysen (2006) *Marketing van Atalanta: infiltreren in de straatcultuur*.
Rotterdam: Onderzoeksbureau Letty Ranshuysen

Ranshuysen (2008) *WIJK IN / WIJK UIT (slotrapportage in het kader van de kwalitatieve evaluatie van wijkgerichte activiteiten binnen het Rotterdamse Actieplan Cultuurbereik)*
Rotterdam: Onderzoeksbureau Letty Ranshuysen

Trienekens, S. en M. Pruijser (2010) *Sociale effecten van Music Matters*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Burgerschap en Culturele Dynamiek.

BIJLAGE 1: BASISENQUÊTE

Omcirkel het cijfer voor het juiste antwoord: doorgaans kun je maar één antwoord kiezen!

1. Je bent een: 1 jongen/man 2 meisje/vrouw

2. Hoe oud ben je? _____ jaar

3a. Zit je nog op school of studeer je? 1 nee (door naar vraag 4) 2 ja

3b. Welke opleiding volg je?

1 basisschool, groep _____	2 vmbo
3 havo	4 vwo / gymnasium
5 mbo	6 hbo
7 wetenschappelijk onderwijs	

4. Welke achtergrond heb je? (je kunt meerdere achtergronden aangeven)

1 Nederlands	2 Turks
3 Marokkaans	4 Surinaams
5 Antilliaans	6 Kaapverdiaans
7 Indonesisch	8 Chinees
9 Oost-Europees (Oostbloklanden)	10 Afrikaans
11 anders, namelijk: _____	

5. Weet je het beroep van je ouders?

1. Moeder: _____
2. Vader: _____

6. Ben je wel eens met je ouders, vrienden of school naar een museum of theater geweest?

(Indien niet, dan ga je door naar vraag 7, indien wel: kruis hieronder aan wat je hebt bezocht en met wie)

	Met ouders?	Met school?	Met vrienden?
a. Museum?			
b. Musical?			
c. Cabaret of stand up comedy?			
d. Toneel?			
e. Ballet of jazzballet?			
f. Breakdance			
g. Volksdans?			

7a. Bespeelde je al regelmatig één of meerdere muziekinstrumenten voordat je aan dit project meedeed?

- 0 nee
- 1 ja, ik speelde al regelmatig op: _____
(vul hier de muziekinstrument(en) in, waar je al meer dan een paar keer op speelde)

7b. Zong je al regelmatig voordat je aan dit project meedeed?

- 0 nee
- 1 ja, ik zong al regelmatig

7c. Als je al muziek maakte of zong voordat je aan dit project meedeed: waar deed je dit dan? (meerdere antwoorden mogelijk)

1 thuis	2 op school
3 in een band of koor	4 op muziekles buiten school (bijvoorbeeld SKVR)
5 anders, namelijk: _____	

8. Ben je door je deelname aan dit Music Matters-project voor het eerst gaan zingen, een muziekinstrument gaan bespelen of een ander instrument gaan bespelen dan je al (eens) deed?

- 0 nee, ik zong al of maakte al muziek
- 1 ja, ik ben voor het eerst gaan zingen
- 2 ja, ik ben voor het eerst een (ander) muziekinstrument gaan bespelen
- 3 ja, ik ben voor het eerst gaan zingen en een (ander) muziekinstrument gaan spelen

9. Als je voor het eerst een (ander) muziekinstrument bent gaan bespelen: welk instrument?

_____ (Vul hier in welk instrument je bent gaan bespelen)

10a. Ben je beter muziek gaan maken doordat je aan dit project meedoet?

- 1 nee (door naar vraag 11)
- 2 misschien
- 3 ja

10b. Wat heb je geleerd? (je kunt meerdere antwoorden geven)

- 1 Beter naspelen van bestaande muziek
- 2 Beter eigen muziek spelen (improviseren, zelf melodieën maken)
- 3 Beter samen spelen (op elkaar afstemmen)
- 4 Meer gevoel voor ritme
- 5 Toonhoogtes herkennen
- 6 Muzieknoten lezen
- 7 iets anders, namelijk: _____

11. Wordt er bij jou thuis aan muziek maken gedaan?

- 1 nee, helemaal niet
- 2 ja, een beetje (één ander gezinslid bespeelt een muziekinstrument of zingt)
- 3 ja, veel (meerdere gezinsleden bespelen een muziekinstrument of zingen)

12. Bezocht je wel eens muziekkuitvoeringen (mag ook om popconcerten gaan) voordat je hieraan meedeed?

- 1 nee, nooit (door naar vraag 13)
- 2 ja, ongeveer ____ keer per jaar

13a. Waar bezocht je deze muziekkuitvoeringen? (je kunt meerdere plekken aangeven)

- 1 op school
- 2 in wijkgebouwen, buurthuizen of LCC's
- 3 in poppodia (zoals Watt of Rotown)
- 4 in het WMDC
- 5 in concertzalen (zoals De Doelen)
- 6 op straatfestivals (in de buurt of in de stad)
- 7 bij popfestivals
- 8 bij Dunya (wereldmuziekfestival bij de Euromast)

13b. Naar welke muzieksoorten luisterde je graag voordat je aan dit Music Mattersproject meedeed?

(je kunt meerdere muzieksoorten aangeven)

- 1 wereldmuziek (niet-westerse muziek, ook caribbean brassbandmuziek, salsa, merengue, etc.)
- 2 klassieke muziek
- 3 kerkmuziek
- 4 pop/rock/house
- 5 hiphop
- 6 R&B/soul/funk
- 7 blues/jazz
- 8 metal/gothic
- 9 punk/hardcore/ska
- 10 reggae/dancehall
- 11 anders, namelijk: _____

13c. Ben je meer van muziek gaan houden door dit project? 1 nee (door naar vraag 14) 2 ja

13d. Welke van de volgende muzieksoorten ben je meer gaan waarderen?

(je kunt meerdere muzieksoorten aangeven)

- 1 wereldmuziek (niet-westerse muziek, ook: caribbean brassbandmuziek, salsa, merengue, etc)
- 2 klassieke muziek
- 3 kerkmuziek
- 4 pop/rock/house
- 5 hiphop
- 6 R&B/soul/funk
- 7 blues/jazz
- 8 metal/gothic
- 9 punk/hardcore/ska
- 10 reggae/dancehall
- 11 anders: _____

14. Heb je dezelfde muzieksmaak als je vrienden?

- 1 nee, ze hebben een hele andere smaak
- 2 voordat ik aan dit project meedeed wel, maar nu heb ik meer een andere muzieksmaak
- 3 ja, we houden van dezelfde muziek

15. Heb je iets van de volgende dingen geleerd door dit Music Mattersproject?

(je mag meerdere antwoorden geven)

1 naar anderen luisteren	2 vragen stellen om meer te leren
3 op tijd komen	4 informatie over andere culturen
5 meer geduld hebben	6 samenwerken
7 iets nieuws uitproberen (experimenteren)	
8 nieuwe woorden, zoals: _____	
9 iets anders, namelijk: _____	

16. Ga je vrolijker weg van de bijeenkomsten van dit project dan als je er heen gaat?

- 1 nee 2 soms 3 ja, meestal wel

17a. Heb je nieuwe plekken leren kennen sinds je meedoet aan dit project?

- 1 nee (door naar vraag 18) 2 ja

17b. Wat voor plekken heb je leren kennen sinds je meedoet aan dit project?

(je mag meerdere antwoorden geven)

1 een school	2 wijkgebouwen, buurthuizen of LCC's
3 poppodia (zoals Watt of Rotown)	4 het WMDC
5 concertzalen (zoals De Doelen)	6 straatfestivals (in de buurt of in de stad)
7 popfestivals	8 Dunya (wereldmuziekfestival bij de Euromast)
9 SKVR-locaties	10 andere plekken, zoals: _____

18. Heb je nieuwe mensen leren kennen sinds je aan dit project meedoet? 1 nee 2 ja

19. Komen er familieleden of vrienden naar je kijken als je optreedt?

- 1 nee 2 soms 3 ja, meestal wel

20a Ben je door de deelname aan dit project van plan om nog meer aan muziek te gaan doen?

- 1 nee (door naar de laatste vraag) 2 misschien 3 ja

20b Wat ben je dan (misschien) van plan? (je kunt meerdere antwoorden omcirkelen)

- 1 thuis meer naar muziek luisteren
2 meer naar muzikuitvoeringen gaan
3 ook ergens anders muzikles nemen
4 nog een ander instrument leren spelen
5 iets anders, namelijk: _____

21. Zou je tot slot een rapportcijfer willen geven (1 tot en met 10) voor de volgende onderdelen van het project waar je aan deelneemt?

- a. Voor het project als geheel? _____
b. Voor de kansen die het biedt om iets over muziek te leren? _____
c. Voor de sfeer? _____
d. Voor de muziekdocenten of organisatoren? _____

Je kunt de rapportcijfers hieronder toelichten:

BIJLAGE 2: OVERZICHT BESCHIKBARE DATA WIJKORKESTEN

2007									
	Crooswijk	Delfhaven/ Bospolder	Bospolder/ Nicolaasschool	Spangen	Feijenoord	Middelland	Oude Westen	Afrikaan- derwijk	TOTAAL
aantal scholen	2		1	2	4	1			10
aantal wervingsconcerten	2		3	2	4	2			13
aantal projectweken	16		16	16	16	16			
aantal muziekdocenten	5		5	4	4	1			?
aantal deelnemers in september	39		65	34	43	10			191
gemiddeld aantal deelnemers per school	19		65	17	11	10			
aantal afhakers (peildatum 31-12)	10		20	8	10	0			48
% afhakers	26%		31%	24%	23%	0%			25%
2008									
	Crooswijk	Delfhaven/ Bospolder	Bospolder/ Nicolaasschool	Spangen	Feijenoord	Middelland	Oude Westen	Afrikaan- derwijk	TOTAAL
aantal scholen	5	2	1	3	7	1			19
aantal wervingsconcerten	5	5	3	3	7				23
aantal projectweken	36	8	36	36	36	22			
aantal muziekdocenten	6	4	4	4	4	2			
aantal deelnemers in september	83	32	99	69	126	22			431
gemiddeld aantal deelnemers per school	16	16	99	23	18	22			
aantal afhakers (peildatum 31-12)	20	0	25	20	40	0			105
% afhakers	24%		25%	29%	32%	0%			26%
2009									
	Crooswijk	Delfhaven/ Bospolder	Bospolder/ Nicolaasschool	Spangen	Feijenoord	Middelland	Oude Westen	Afrikaan- derwijk	TOTAAL
aantal scholen	6	2	1	3	5		3	3	23
aantal wervingsconcerten	5	4	3	3	3		1	2	21
aantal projectweken	36	36	36	36	36		24	8	
aantal muziekdocenten	6	4	4	4	4		4	4	
aantal deelnemers in september	80	52	67	60	79		50	66	454
gemiddeld aantal deelnemers per school	13	26	67	20	16		16	22	
aantal afhakers (peildatum 31-12)	12	6	8	9	12		6	6	59
% afhakers	15%	12%	12%	15%	15%		12%	9%	13%

Bron: registratie bereikcijfers

BIJLAGE 3: VERDELING STEEKPROEF OVER LOCATIES

LOCATIE	Project					
	Wijkorkesten		RVoices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
<u>Kralingen (Crooswijk):</u>						
Buurthuis de Branding	15	17%				
Islamitische school Noen	7	8%				
Waalse school	4	4%				
Vier Leeuwenschool	1	1%				
<u>Delfshaven:</u>						
Nicolaasschool (Spangen)	12	13%				
Wester Volkshuis (Spangen)	14	16%				
Dr. Woltjerschool (Bospolder)	4	4%				
Buurthuis De Dam (Feijenoord)	29	33%				
LCC Zevensprong (Hoogvliet) ³²	3	3%				
Creative Factory			1	3%		
LCC Larenkamp			29	73%		
WMDC			10	25%		
Dalweg					52	100%
totaal	89	100%	40	100%	52	100%

³² Dit betreft de drie wijkkoorleden.

BIJLAGE 4: AANVULLENDE TABELLEN

1: BEROEPSTATUS OUDERS	Moeder			Vader			
	n	%		n	%		
werkloos	12	7%	11%	3	2%	2%	
huisvrouw	8	4%					
elementaire beroepen (vakkenvuller, sjouwer)	15	8%	33%	9	5%	29%	
lagere technische, agrarische beroepen (conciërge, schilder)	4	2%			39		21%
lagere administratieve, commerciële beroepen (kassiere)	16	9%			5		3%
lagere verzorgende beroepen (bejaardenverzorgster)	25	14%					
middelbare technische, agrarische beroepen (electricien)	1	0,5%	17%	22	12%	16%	
middelbare paramedische beroepen (ziekenverzorgende)	8	4%			1		1%
middelbare administratieve, commerciële beroepen	11	6%			5		2%
middelbare taalkundige, kunstzinnige beroepen	1	0,5%					
middelbare sociale, verzorgende beroepen (kapster)	11	6%			1		1%
hogere pedagogische beroepen (docent)	10	6%	12%	8	4%	17%	
hoger landbouwkundige, paramedische beroepen	1	0,5%			3		2%
hogere technische, agrarische beroepen (architect)	1	0,5%			4		2%
hogere administratieve, commerciële (marketingmanager)					4		2%
hogere kunstzinnige beroepen (beeldend kunstenaar)	3	0,5%			10		6%
managers, bestuurders (wethouder)	1	0,5%					
wetenschappelijke beroepen	6	3%			1		1%
geen antwoord	47	26%		66	37%		
TOTAAL	181	100%		135	100%		

Bron: enquête Music Matters

2: VERSCHILLEN IN CULTURELE ACTIVITEIT	Wijkorkesten		R'Voices		Brass Meets	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Musical met vrienden	10	12%	18	51%	10	23%
Cabaret met school	9	10%	10	29%	38	12%
Cabaret met vrienden	6	7%	14	40%	5	12%
Toneel met vrienden	10	12%	13	37%	7	16%
(jazz)Ballet met ouders	8	9%	7	20%	1	2%
Breakdance met vrienden ³³	14	16%	21	60%	12	28%
Activiteiten met vrienden	42	48%	33	94%	24	46%
Bij tieners (zonder degenen die geen activiteiten opgaven)	nvt		100%		42%	
Bij tieners (inclusief degenen die geen activiteiten opgaven)	nvt		88%		35%	
Geen activiteiten opgegeven ³⁴	2	2%	5	13%	9	17%

Bron: enquête Music Matters

³³ Bij 5 wijkorkestleden was de categorie breakdance nog niet als categorie opgenomen: het aangegeven percentage voor hen kan dus een geringe onderschatting zijn.

³⁴ Bij de vergelijking tussen projecten zijn degenen die geen enkele vraag hadden aangekruist buiten beschouwing gelaten. Omdat het mogelijk is dat het hier niet om ontbrekende antwoorden gaat, maar om personen die geen van de genoemde activiteiten ondernamen, is ten aanzien van het verschil bij de tieners zowel een significantietoets zonder als met de ontbrekende antwoorden uitgevoerd.

3: VERDELING MUZIEKINSTRUMENTEN BIJ WIJKORKESTEN						
	2007		2008		2009	
gitaar	45	24%	119	28%	106	23%
viol	32	17%	81	19%	84	19%
slagwerk/percussie	50	26%	86	20%	64	14%
saxofoon	0		8	2%	40	9%
cajon	5	3%	18	4%	38	8%
blok- of dwarsfluit	18	9%	36	8%	36	8%
keyboard	6	3%	14	3%	34	7%
saz	10	5%	36	8%	32	7%
klarinet	9	5%	0		11	2%
accordeon	16	8%	18	4%	9	2%
ander instrument ³⁵	0		15	3%	0	
TOTAAL	191	0%	431	0%	454	0%

Bron: Bron: registratie bereikcijfers

4: NIEUW OF ANDER INSTRUMENT GAAN BESPELEN	Wijkorkesten		RVoices		Brass Meets		totaal%
	nieuw	ander	nieuw	ander	nieuw	ander	
Saz	7	4			1		
Cajon	6	3					
Gitaar	11	4	1				
Fluit	5	4				1	
Slagwerkinstrument (drums)	5	3		1	9	6	29%
Keyboard /piano	5	2	1	2			
Viol	6						
Accordeon	2						
Blaasinstrument			1		5	7	23%

Aantal ontbrekende antwoorden: 6 (van degenen die aangaven een nieuw of ander instrument te zijn gaan spelen)

5: MEER BELANGSTELLING PER MUZIEKGENRE	totale toename belangstelling	Wijkorkesten		RVoices		Brass Meets	
		nieuw	meer	nieuw	meer	nieuw	meer
Hiphop	43 (24%)	4	18	3	7	3	8
R&B	25 (14%)		9	1	7	2	6
Wereldmuziek	24 (13%)	6	6		2	4	6
Klassieke muziek	21 (12%)	9	1	4	1	4	2
Popmuziek	22 (12%)	2	13	1	3	1	2
Blues / jazz	22 (12%)	7	2	1	4	6	2
Reggae	10 (6%)	1	1	1	3	1	3
Metal / gotic	4 (2%)		1	3			
Kerkmuziek	4 (2%)				1	1	2
Punk	3 (2%)	1	1	1			

³⁵ Bij een ander instrument gaat het 10 keer niet om een instrument, maar om deelnemers die workshops capoeira volgden en 5 keer om deelnemers die zowel blokfluit als klarinet bespeelden.